

Digitale Nieuwsbrief

Nummer 102 Extra

Maart 2023

Geopend:
dinsdag tot en met
zaterdag van 12.00-16.00
uur

Toegang is gratis

Max Euwe Centrum

maxeuwe.nl

euwemec@xs4all.nl

020-6257017

Bestuur en medewerkers

BESTUUR

P. van der Sterren, voorzitter
R. van het Kaar, vicevoorzitter
A. Willemsma, secretaris
A. Riemens, penningmeester

M. Abeln, algemeen lid
M. Brouwer, algemeen lid
E. Mijnheer, algemeen lid
P. Wakkie, algemeen lid

Algemeen adviseur: H. Ree
Adviseur topschaak: J. Timman
Adviseur public relations: H. Böhm
Adviseur wetenschap: H. van den Herik

MEDEWERKERS

Bibliothecaris: E. Straat
Conservator: M. Aarten
Donateuradministrateur: P.P. Theulings
Financieel administrateur: A. Bezemer

Managers: E. l'Ami en J. van den Berg

Redactie Nieuwsbrief: D. Goes,
P.W. van Voorthuijsen, M. bij de Weg
Opmaak nieuwsbrief: W. Dormits
Sociale media: T. Kabos
Webmaster: B. van den Berg

Vrijwilligers: D. Brink, A. Jansen,
M. Mellegers, B. Stam, E. de Winter en
C. ten Woude

Foto's: Archief MEC en Nationaal archief

----- ADVERTENTIE -----

DGT2500

**If you go for the win,
timing is everything.**

LET'S PLAY!

DGT
THE CHESS INNOVATORS

More information on: digitalgametechnology.com/dgt2500

The new official FIDE chess clock

- ✓ The new standard in game timing
- ✓ Designed with the chess player in mind
- ✓ Keeping track of the playing time has never been easier
- ✓ FIDE approved and recommended

Inhoud

Herinneringen aan Max Euwe.....	4
Erwin l'Ami winnaar NK 2022.....	5
Twintig jaar schaakgeschiedenis in 35 interviews.....	10
Euwe in Friesland (en tegen de Friezen).....	13
'In het pionnenspel telt elke zet...'	23
Even voorstellen	25
Curaçao 1962: de uitjes	26
'Lasker heeft het gedaan'	29
Schenkingen	31
Remise in een halve zet (maar dat mocht niet...)	32
Vrijwilliger in de spotlights.....	34
Verborgten wetten... ..	36
MEC in vogelvlucht	38
Activiteiten 2023	39
Bijzondere bezoekers.....	41
Euweborrel	42

Van de redactie

Het is met veel plezier dat we de lezer weer een nieuwe, goed gevulde Nieuwsbrief kunnen aanbieden. Dit keer brengt onder andere Eddie Scholl een fascinerend verhaal over Euwes relatie met Friesland. Paul van der Sterren haalt persoonlijke herinneringen op aan de grand maître, en Peewee van Voorthuijsen beschrijft hoe spelers zich ontspanden tijdens het kandidatentoernooi van 1962. Peewee dook *en passant* in het verhaal achter de remise (in een halve zet!) tussen Hübner en Rogoff. Zijn nieuwe positie bij het MEC heeft Erwin l'Ami waarschijnlijk goed gedaan want hij werd in december Nederlands Kampioen! Hij analyseert een van zijn overwinningen uit het toernooi. Jeroen van den Berg beschrijft de dagelijks handel en wandel in het MEC en zet vrijwilliger Bart Stam in de spotlights. Daarnaast hebben we uiteraard weer verschillende boekrecensies.

Dit is in naam overigens de laatste Nieuwsbrief die u van ons ontvangt. Als redactie vinden wij dat de naam Nieuwsbrief de lading al heel lang niet meer dekt. Waar het ooit inderdaad begon als een medium waarin berichten over het Max Euwe Centrum werden verspreid, is het nu veelomvatter geworden, met ruime aandacht voor schaakcultuur en historie. Wij houden u nog even in spanning over de nieuwe naam en wensen u ondertussen veel leesplezier!

Herinneringen aan Max Euwe

Paul van der Sterren

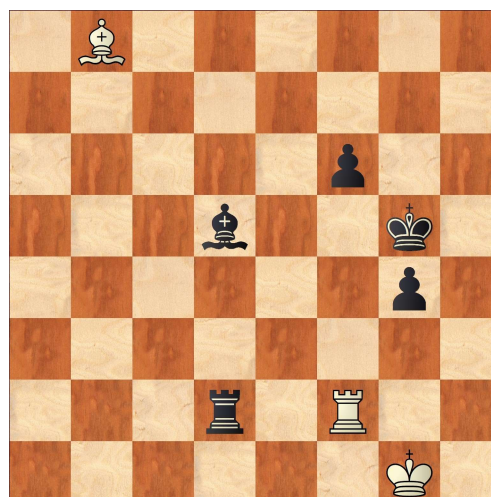
Mensen vragen me wel eens naar mijn persoonlijke herinneringen aan Max Euwe, en ik heb dan vaak de indruk dat de vraag “Heb je eigenlijk ook nog tegen hem gespeeld?” op hun lippen ligt, maar dat ze hem niet uit durven spreken, bang dat ik de suggestie dat ik al zó oud zou zijn als beledigend ervaar. Maar de waarheid is dat ik inderdaad nog een keer tegen Euwe heb gespeeld, zij het op dezelfde manier als tienduizenden anderen dat gedurende zijn hele volwassen leven hebben gedaan: in een simultaan.

Het was begin 1972 in Roermond, een stad waar ik indertijd, dankzij het feit dat mijn moeder er was opgegroeid, kind aan huis was. Als klein lokaal heldje, op mijn vijftiende al kampioen van Limburg, was ik hier best al beroemd en er hing dan ook meteen een wat opgewonden sfeer rondom ons bord. Ik besepte heel goed dat dit een unieke kans was om mijn krachten te meten met een *echte* topspeler, en ik begon de partij in een staat van plezierige opwinding.

Euwe opent voorzichtig, geen Wolgagambiet. Er komt al snel een symmetrische, vrij spanningsloze stelling op het bord waarin zwart net wat actiever staat. De dames worden geruild, maar zwart houdt het initiatief. Euwe geeft een pion om niet in het defensief te worden gedrukt.

Er ontstaan tactische schermutselingen waar we ons allebei zonder kleerscheuren doorheen slaan, maar ten slotte slaat de balans toch definitief uit in mijn voordeel: er komt een eindspel op het bord met 3 pionnen tegen 1 op één vleugel, met een paar torens én ongelijke lopers.

Gewonnen natuurlijk, maar... Euwe graaft zich in.

Euwe - Van der Sterren, na 51. Tf2

Ik vermijd torenruil, diep inzicht of toeval? Tergend langzaam komen mijn pionnen naar voren en wordt zijn koning in de hoek gedreven. Euwe vecht voor iedere millimeter, maar na 70 zetten moet hij het opgeven. Een prachtige simultaanpartij!

51...Td4 52. Lc7 f5 53. Ld8+ Kg6 54. Lc7 Lf3 55. Tc2 Kg5 56. Tc5 Td2 57. Tc3 Kh4 58. Lf4 Td4 59. Le5 Te4 60. Lc7 f4 61. Ta3 Kg3 62. Ta1 Te7 63. La5 Kh3 64. Te1 Th7 65. Tf1 Ta7 66. Ld2 Ta2 67. Lxf4 Tg2+ 68. Kh1 Tg3+ 69. Txf3 Txf3 70. Lh2 g3 en 0-1.

Nu, terugkijkend met alle ervaring die ik toen niet had, treft het me vooral hoe door en door sportief Euwe deze partij heeft gespeeld. Eerlijk vechtend tot het eind, proberend om het zijn jonge tegenstander zo moeilijk mogelijk te maken, hem zo goed mogelijk zijn krachten te laten meten met hem, de ex-wereldkampioen. Maar alles strikt binnen het schaaktechnische. Geen intimidatie, geen misbruik maken van de natuurlijke autoriteit van de simultaangever om me uit mijn evenwicht te halen.

Of, erger nog, tot remise te dwingen, zoals ik dat later andere simultaan-gevers wel heb zien doen (nee, ik noem geen namen!). Na afloop is hij niet uit de hoogte, ook niet nors of knorrig over zijn nederlaag, maar maakt hij vooral de indruk tevreden te zijn met zijn werk van die dag, het werk van een goede onderwijzer. Hij heeft een talentvolle jongen een trainingspartij laten spelen op hoog niveau en hem daarmee een klein stukje vooruit geholpen. Heel gewoon allemaal, *all in a day's work*, voor Euwe dan.

Erwin l'Ami winnaar NK 2022

Erwin l'Ami werd in december 2022 kampioen van Nederland, voor de eerste keer in zijn lange en toch al imposante carrière. Wij als Max Euwe Centrum zijn natuurlijk heel trots op dit mooie resultaat van onze manager!

In het MEC werden de partijen van Erwin tijdens het NK in Groningen dagelijks gevolgd door vrijwilligers en

bezoekers. Bij terugkomst in het MEC hebben wij deze mijlpaal samen met Erwin op gepaste wijze gevierd.

Erwin heeft op ons verzoek een partij uit dit NK geanalyseerd, die hij speelde tegen Sergei Tiviakov. Deze analyse vindt u hier:

**Tiviakov, Sergei (2562) –
l'Ami, Erwin (2627)**
Groningen, 24 december 2022

**1. e4 e5 2. Pf3 Pc6 3. Lb5 a6 4. La4
Pf6 5.d3**

Dit is een van Sergei's pet lines en past goed bij hem. Hij gaat de theoretische discussie meestal uit de weg en speelt op kleine strategische voordeeltjes.

5...b5 6.Lb3 Lc5

De meest ambitieuze opzet. Alvorens ...d7–d6 te spelen wordt de loper eerst buiten de keten geplaatst.

7. c3 d6 8. 0–0 h6

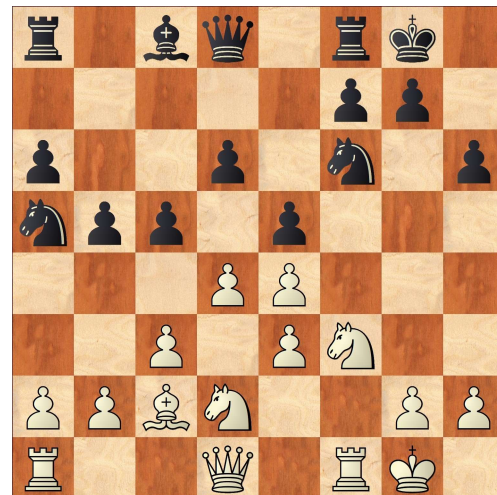
In geval van direct 8...0–0 moet zwart rekening houden met 9.Lg5 h6 10.Lh4 waarna zwart vermoedelijk met 10...g5 verder moet gaan.

Ik ben daar niet zo'n voorstander van, al zal het ongetwijfeld speelbaar zijn.

9. Le3

Dit plan heeft mijn tegenstander al vaker toegepast, maar is in deze concrete stelling wellicht niet het beste. Een zet als 9.h3 of 9.Pbd2 komt meer in aanmerking.

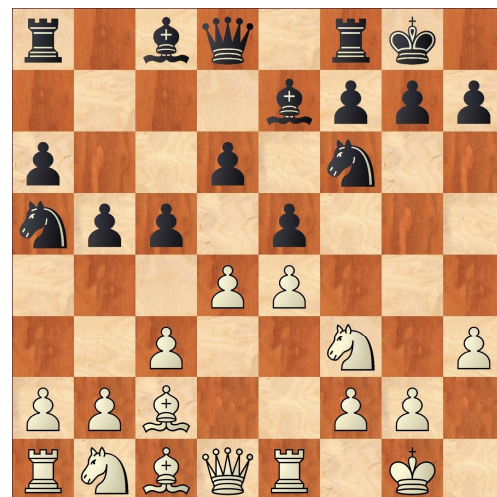
**9...Lxe3 10. fxe3 0–0 11. Pbd2 Pa5
12. Lc2 c5 13. d4**

Tiviakov-l'Ami, na 13.d4

Om tot een oordeel te komen is het goed de huidige stelling te vergelijken met die uit de Tsjigorin-variant van het Spaans.

Na 1. e4 e5 2. Pf3 Pc6 3. Lb5 a6 4. La4 Pf6 5. 0–0 Le7 6. Te1 b5 7. Lb3 d6 8. c3 0–0 9. h3 Pa5 10. Lc2 c5 11. d4 zijn de gelijkenissen duidelijk.

Tsjigorin-variant, na 11.d4

Het verschil zit hem echter in de dubbele e-pion en het feit dat de zwartveldige lopers niet langer op het bord staan. De dubbele e-pion is een langetermijnzwakte en de aanvalskansen die daar op de f-lijn tegenover staan zijn minimaal.

De loper op e7 is in de Tsjigorin een stuk dat zwart graag via d8 en b6 op e3 ruilt tegen de vijandelijke loper. Hier is dat al gebeurd, en heeft het bovendien ook nog eens helemaal geen tijd gekost. De conclusie moet dus zijn dat zwart een prima stelling heeft.

13...Pc6 14. d5

Een ingrijpende beslissing. Ik had verwacht dat wit de spanning nog wat zou handhaven, met een zet als 14. h3. Nu het centrum gesloten is, maakt het dat voor mij gemakkelijker om mijn plan te kiezen.

14...Pe7

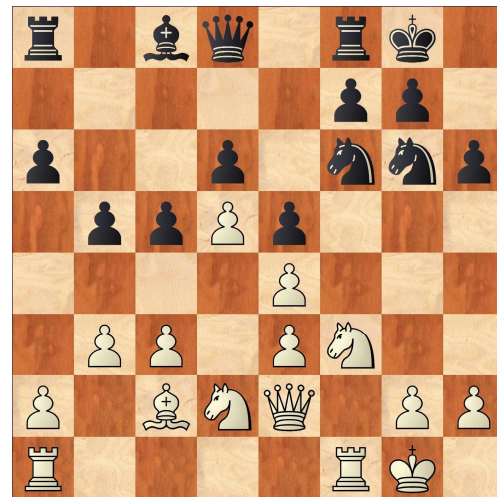
Het paard heeft een mooi veld op g6.

15. De2

15. Ph4!? is een optie, met het idee om met Tf1xf6 voort te zetten, en daarna met Pd2–f1–g3 en Dd1–h5 een sterk initiatief te beginnen. Ik kan echt rustig 15...Ph7 spelen, waarna het niet duidelijk is wat wit kan doen. 16. Pf5? Lxf5 17. exf5 Pxd5 kost gewoon een pion. 16. Dh5 is mogelijk, maar na bijvoorbeeld 16...c4 17. Tf3 De8!? 18. Taf1 f6 gaan de dames eraf en is er van een wit initiatief geen sprake.

15...Pg6 16. b3 (zie diagram) Ld7

Een hele natuurlijk zet, maar de computer weet het altijd beter en komt met 16...Da5! omdat c3 ineens moeilijk te dekken is. Ik had dit wel gezien, maar dacht dat 17. Ld3 Dxc3 18. a4 niet zo duidelijk was. Dat blijkt na 18...Lg4 toch niet helemaal het geval.

Tiviakov-l'Ami, na 16.b3

Wit zou dus iets als 17.c4 moeten doen, maar dat is geen fijne zet om te spelen en geeft zwart een fijn voordeeltje na simpel 17...Ld7. Overigens is het wel belangrijk om de nodige aandacht aan de damevleugel te geven.

Ter illustratie, na 16...Kh8 17. Ld3 Kg8 oftewel, wanneer zwart past, dan volgt 18. a4! en heeft zwart structurele problemen op de damevleugel: 18...b4 19. cxb4 cxb4 20. a5 isoleert de pion op b4 en ook het veld c4 kan wit nu benutten.

17. Ld3 Db6

De dame staat hier prima. Niet alleen zijn de torens nu verbonden en is de damevleugel goed ondersteund, zwarts laatste zet dreigt ook met 18...c4 19.bxc4 Pf4! materiaal te winnen omdat de pion op e3 nu gepend is.

18. Kh1 a5

Met het idee om de pionnenstructuur op de damevleugel zo gunstig mogelijk vast te leggen. Als het even kan speelt zwart ook ...a5–a4 om spel op de a-lijn te genereren.

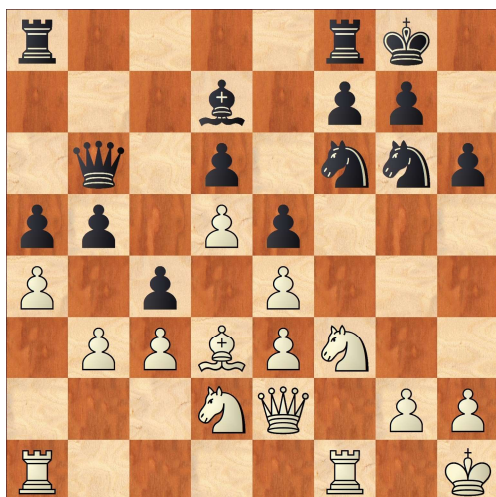
18...Tfb8 had ook gekund, om alle opties nog open te houden.

19. a4

Positioneel zeer gevaarlijk. Wellicht was 19. c4 b4 20. a4 beter, maar omdat ik de eerste partij gewonnen had moest Sergei op winst spelen. Deze stelling geeft wit bijzonder weinig kansen - eerder zwart staat beter.

19...c4

Wellicht heeft Sergei dit onderschat. De pionnenstructuur verandert nu sterk in zwarts voordeel.

Tiviakov-l'Ami, na 19...c4

20. bxc4 bxa4

De witte pionnenmassa werd door Dimitri Reinderman in zijn rubriek een 'kerstboom' genoemd. Tot mijn verbazing geeft de computer hier een score die doet vermoeden dat de stelling gelijk is.

Tijdens de partij, en eigenlijk nu nog, dacht ik daar compleet anders over. Een van mijn paarden zal spoedig op c5 terecht komen, en zwart heeft een

vrijpion op de a-lijn. Bovendien heeft wit een vreselijke pionnenstructuur.

Ik heb steeds meer het idee dat de computer zo veel verder is dan de mens dat het eigenlijk nauwelijks meer relevant is wat voor evaluatie eruit komt. Maar dat is wellicht een onderwerp voor een andere keer!

21. Lc2 Tfb8 22. Ta2

Na 22. Lxa4 Lxa4 23. Txa4 Pd7 staat wit een pion voor, maar daar is dan ook alles mee gezegd. Er komt een paard naar c5 en zwart heeft totale controle. Wit wacht dus nog even met het slaan op a4, en verdubbelt eerst de torens.

22...Le8

Hier was 22...Pg4! een plotselinge tactische mogelijkheid. De crux zit hem in 23. Te1 Pf4 24. exf4 Pf2+ 25. Kg1 en nu volgt 25...Pd1+ 26. Kh1 Pxc3! en er valt een toren op a2.

Die laatste pointe was mij volledig ontgaan. Overigens geeft de partijzet het voordeel niet weg en maakt veld d7 vrij voor het paard van f6.

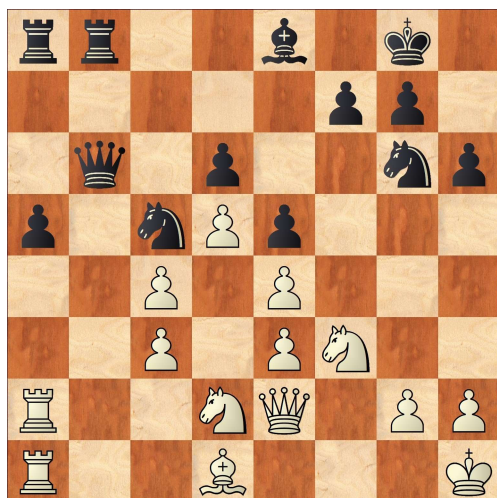
23.Tfa1 Pd7

Ook 23...Pf8 was een optie, om het paard van g6 naar c5 te brengen, maar ik wilde wit geen actieve opties geven als 24. Ph4, zelfs wanneer dat eigenlijk helemaal niet gevaarlijk is.

24. Lxa4 Pc5 25. Ld1

Probeert zoveel mogelijk stukken op het bord te houden. 25. Lxe8 Txe8 maakt het heel makkelijk voor zwart.

Wit heeft geen plan voorhanden en kan alleen maar wachten.

Tiviakov-l'Ami, na 25. Ld1

25...Pf8

Nadat ik mezelf ervan had overtuigd dat 26. Ph4 g6 nergens heen gaat voor wit, besloot ik het paard om te spelen naar f6. Wit moet dan continu de pion op e4 blijven dekken.

26. Pe1

Tja, hoe kom je uit het dal?
Gezien de matchsituatie had ik zelf waarschijnlijk iets als 26. Pd4 geprobeerd, om chaos te creëren. Echt bijzonder is het echter niet, en zelfs 26...a4 is mogelijk. Het paard op d4 wordt gewoon genegeerd!

26...Pfd7 27. h3 Pf6 28. Lc2 Dd8 29. Kh2

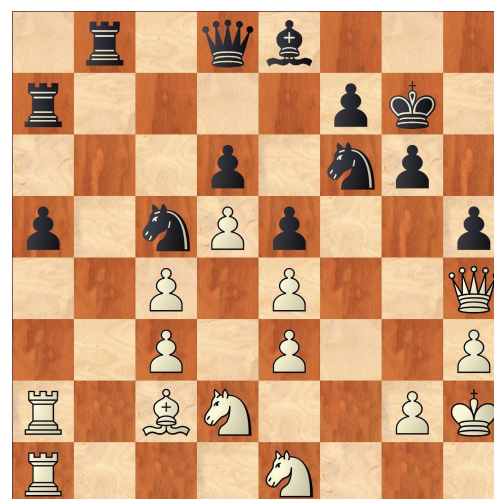
Het enige plan waar ik voor op moet passen is dat wit alle paarden ruilt. Zonder paarden op het bord is wits centrum niet meer zo zwak en de a-pion eerder kwetsbaar dan sterk.

Na bijvoorbeeld 29. Pd3 Pxd3 (29...Pfxe4 30. Pxe4 Pxe4 31. De1! is niet zo duidelijk omdat Pd3xe5 nu een dreiging is.) 30. Dxd3 Pd7 31. Pb3 heeft zwart gelukkig sterk 31...a4! 32. Txa4 Txa4 33. Txa4 Txb3 34. Lxb3 Pc5 en zwart speelt ...Lxa4 op de volgende zet en blijft met een vreselijke loper over.

29...g6!?

Geen haast! Zwart heeft nog genoeg kleine zetjes die de stelling verbeteren.

30. Df3 Kg7 31. Df2 Ta7 32. Dh4 h5

Tiviakov-l'Ami, na 32...h5

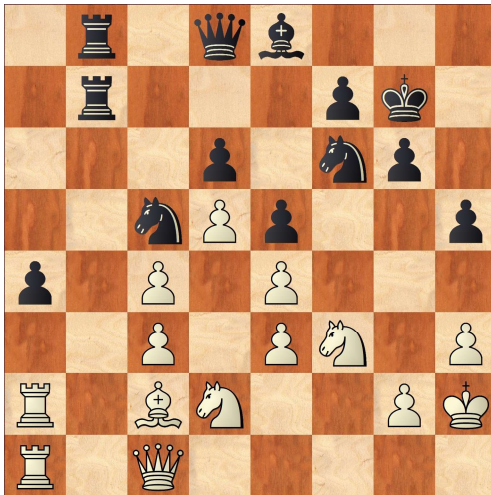
Dreigt een klein schaakje op g4.

33. Pef3 a4 34. De1

Geeft in feite toe dat er op de koningsvleugel niets te beginnen is.

Na een 'actieve' zet als 34. g4 volgt simpelweg 34...hxg4 35. hxg4 Ld7 en het is zwart die aanval heeft.

34...Tab7 35. Dc1 (zie diagram)

Tiviakov-l'Ami, na 35. Dc1

35...Pb3

Tijd om toe te slaan! Overigens is 35...Ld7 gevolgd door ...Dd8–h8–h6 en eventueel ...g6–g5 ook een mooi plan.

36. Lxb3 axb3 37. Tb2 Pd7 38. Ta3 Pc5 39. Da1 Ld7 40. Kg1 g5

Start een tweede front.

Omdat alle witte stukken met de b-pion bezig zijn is het bijzonder lastig een goed antwoord te verzinnen op de dreiging ...g5–g4.

41. Db1 g4 42. hxg4 hxg4 43. Pe1 Dg5 44. Pf1 Th8

De a-pion is in een stevig ondersteunde en reusachtige vrijpion op de b-lijn getransformeerd. Het gaat nu hard. De zwarte aanval loopt vanzelf.

45. Kf2 Pxe4+ 46. Dxe4 Lf5 47. Pf3 Df6

Vooraf niet 47...Dg6 48. Pxe5! en wit staat ineens beter. Na de tekstzet is de dame wel gevangen en gaf wit op.

0–1

Robby Kevlishvili, Erwin l'Ami en KNSB-voorzitter Bianca de Jong-Muhren (foto: Harry Gielen)

Twintig jaar schaakgeschiedenis in 35 interviews

Minze bij de Weg

In 1998 vertelde mijn toenmalige medewerker Jeroen van den Berg mij dat hij een Belgische journalist kende die graag interviews voor *Schaakmagazine* wilde maken. Ik was op dat moment hoofdredacteur van het bondsblad en Jeroen maakte regelmatig interviews. Dat aanbod kwam op een goed moment, want Jeroen was langzaam bezig zijn journalistieke activiteiten in te ruilen voor die van schaakorganisator. Een jaar later zou hij toernooidirecteur van het Hoogovens Schaaktoernooi worden.

Bij het Lost Boys-toernooi in Antwerpen maakte ik kennis met de Belgische journalist. Gert Devreese was zijn naam, en hij bleek voor de kwaliteitskrant *De Standaard* te werken. Voor zijn werkgever had hij al enkele schaakverhalen geschreven. Dat was voor mij een goede reden om met hem in zee te gaan.

Achteraf bekeken bleek het een gouden greep te zijn. Want Devreese wilde niet zo maar wat mensen spreken, hij was van plan hoog te grijpen. Voor zijn interviews had hij niet meer en minder dan de wereldtop op het oog.

Dat werd al met zijn eerste bijdrage duidelijk. Tijdens het Hoogovens-toernooi van 1999 had hij wereldtopper Anand weten te strikken voor een gesprek. Het interview verscheen in maart 1999 in *Schaakmagazine*.

Het zou het eerste van een indrukwekkende reeks zijn. Kortsjnoi, Karpov, Kramnik, Carlsen, Kasparov, Timman, Caruana en Giri volgden, evenals Hou Yifan, Judit Polgar en Jennifer Shahade om enkele namen te noemen. Tientallen gesprekken werden het.

Meestal voor *Schaakmagazine*, natuurlijk ook voor *De Standaard*, en een enkele keer voor *Schaaknieuws*. Aan die eindeloos lijkende reeks kwam begin 2020 naar het leek een abrupt einde, de covid-pandemie brak uit. Maar al gauw ontdekte Gert Devreese de mogelijkheden van het Zoom-interview. Toch zette dat breekpunt hem misschien ertoe aan terug te kijken. Een mens wil nu eenmaal wel eens reflecteren op zijn verleden. Devreese besloot dat het tijd werd zijn beste interviews te bundelen, en uitgever Daniël Vanheirzeele van uitgeverij Thinkers Publishing vond dat een goed idee. 35 gesprekken werden samengebracht in een kloek boek van ruim 470 pagina's.

Topspelers uit de reeks: Kasparov, Karpov en Timman (foto: NA)

Lekkere quotes

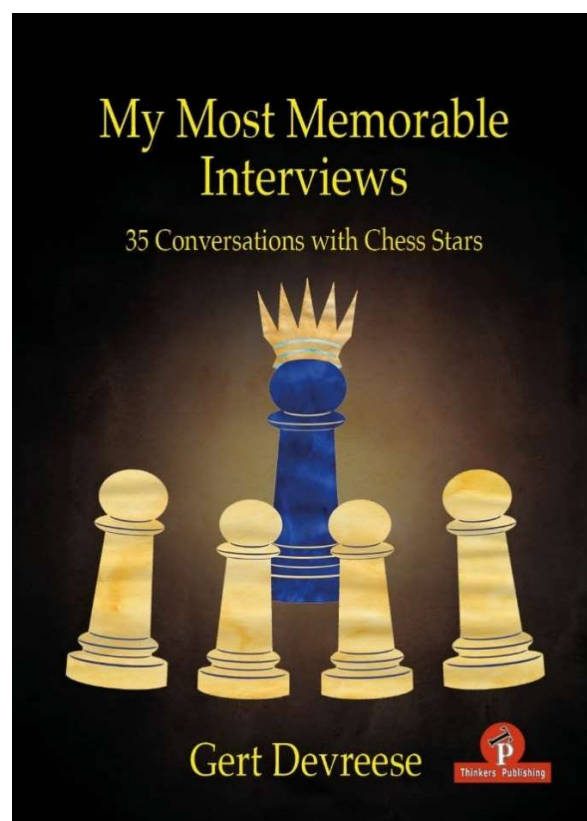
Journalisten zijn graag uit op opmerkelijke quotes, uitspraken die je als kop boven je artikel kunt zetten in de hoop de lezer tot verder lezen te verleiden. Devreese is daarop geen uitzondering. Zo vroeg hij zowel Karpov als Kasparov om terug te kijken op hun eerste slopende tweekamp in 1984-85, die na 48 partijen door FIDE-president Campomanes werd afgebroken. Kasparov had op dat moment een vroeg opgelopen 5-0 achterstand tot 5-3 teruggebracht.

Karpov noemde het de grootste fout uit zijn carrière dat hij had nagelaten er 6-0 van te maken. 'Dan zouden we nooit meer van Kasparov hebben gehoord, daarvan ben ik absoluut zeker'.

Ook Kasparov noemde de match, en het feit dat hij na 5-0 niet ten onder was gegaan, een breekpunt in zijn loopbaan. 'Anders had ik dit interview nu niet aan u gegeven', zei hij in 2007.

Toch zijn het niet de aardige details die *My Most Memorable Interviews* een waardevol boek maken. Veel belangrijker is dat het een beeld geeft van ruim twintig jaar schaakgeschiedenis, gezien door de ogen van de hoofdrolspelers. De belangrijke schaakthema's van het moment waarop de gesprekken plaatsvonden komen aan de orde.

Wel denk je bij sommige fragmenten: had dat niet geschrapt kunnen worden, is dat nu nog interessant? Als grootmeester Yasser Seirawan bijvoorbeeld zegt dat hij in de Nederlandse clubcompetitie voor HSG speelt en dat hij na lange tijd weer

een toernooi gaat spelen, ben je verbaasd. Pas een paar pagina's verder lees je dat het interview in 2011 is gehouden.

Zonder dit soort passages was het boek net iets scherper geweest. En nu we toch aan het muggenziften zijn, bij de verantwoording aan het eind van ieder interview had ook wel mogen staan waar het is gepubliceerd.

Maar genoeg gemopperd. De interviewbundel van Gert Devreese laat mooi zien hoe de schaakwereld in een periode van twintig jaar is veranderd. Voor iedereen die verder wil kijken dan zijn plaatselijke schaakclub en 1.e4 e5 is het een waardevolle aanschaf.

Gert Devreese: My Most Memorable Interviews. 35 Conversations with Chess Stars. Uitg. Thinkers Publishing. 480 blz. € 40,00. ISBN 9789464201628

Euwe in Friesland (en tegen de Friezen)

Eddie Scholl

Behalve om simultaan te spelen of om Haije Kramer op zijn plaats te zetten, liet Euwe zich vaker in Friesland zien. De langdurige vriendschap van het echtpaar Euwe met Waling Dijkstra en zijn vrouw was daar mede debet aan. Zo was hij in 1956 wedstrijdleider bij het Kandidatentoernooi, waarvan twee ronden in de Beurs in Leeuwarden werden verspeeld.

Bij de opening van het Nederlands kampioenschap 1970 was hij ook in het Leeuwarder stadhuis aanwezig. Voor dat kampioenschap hadden kanshebbers als Hein Donner, titelverdediger Hans Ree en de jongster Jan Timman afgezegd. Dat leidde tot veel gemopper bij de directie van de sponsor, de Coöperatieve

Condensfabriek Friesland (CCF, vele fusies later opgegaan in FrieslandCampina). Om de toekomst van het toernooi veilig te stellen, kondigde Euwe aan het volgende toernooi zo nodig zelf mee te zullen spelen. Het is er niet van gekomen, omdat het genoemde drietal het jaar daarna wél van de partij was.

Van links naar rechts:

ir. J.B. Ritzema van Ikema (president-directeur van de CCF), burgemeester J.S. Brandsma, Waling Dijkstra, dr. Euwe, de dame die de loting verrichtte, deelnemer Coen Zuidema, wedstrijdleider Simon Gjaltema en mr. A.J. Woelders (voorzitter van Philidor) (Paul Janssen, collectie HCL)

Afscheid van de schaakwereld?

Met deelname aan de schaakolympiade in Varna in oktober 1962 – hij was toen 61 jaar oud – sloot Euwe zijn imposante internationale schaakloopbaan af.

Hij kon niet het gehele toernooi van de partij zijn, maar bleef met zes remises en één gewonnen partij ongeslagen. Daarna leek hij zich langzaam maar zeker uit de schaakwereld terug te trekken. Vanaf 1964 werd hij in beslag genomen door zijn taken als hoogleraar informatica in Rotterdam en Tilburg.

Maar zich helemaal als speler terugtrekken uit de schaakwereld, nee, dat wilde hij niet. Euwe bleef een veelgevraagd simultaanspeler. En af en toe speelde hij nog mee in een klein toernooitje,.

Zoals in juli 1969, toen hij met zijn oude strijdmakkers Salo Flohr (Sovjet-Unie), Karel Opocensky (Tsjecho-Slowakije) en Hans Müller (Oostenrijk) voor een vierkamp in Bladel aantrad en won.

Oud tegen Jong

En waarachtig, Euwe gaat toch weer ‘echt’ schaken. Eerst nog incidenteel: in 1973 bezet hij het eerste bord van het tiental van Oud-Nederland, dat in Amsterdam een match van twee ronden speelt tegen Jong-Nederland. Hij verslaat nationaal kampioen Hans Ree overtuigend met 1½-½!

Zelf heb ik slechte herinneringen aan deze match. Als lid van Jong-Nederland speelde ik aan het zevende bord tegen de oude vos mr. Eduard Spanjaard.

Ree – Euwe, Jong Nederland tegen Oud Nederland, bij 5...Lb4xc3 (foto: NA)

Nadat ik na de tijdnoedfase de veertig zetten had volgemaakt, zat ik rustig te kijken hoe ik mijn voordeel in winst kon omzetten. Toen kort daarna mijn vlag viel, maakte mijn tegenstander mij erop attent dat het speeltempo niet 40 zetten in 2½ uur bedroeg (in die tijd het gangbare tempo bij grote toernooien), maar 50 zetten in 2½ uur.

De wedstrijdleider beaamde dat en verklaarde dat het iedereen, ook mij, voor het begin van de partij duidelijk was medegedeeld. Het was mij niet opgevallen! Mijn pogingen in de tweede partij orde op zaken te stellen mislukten volkomen en ik mocht mijn handen dichtknijpen met remise.

Euwe zal het allemaal prachtig hebben gevonden, maar hoofdredacteur Wim Andriessen van het gezaghebbende blad *Schaakbulletin* verklaarde

sombertjes: 'De verrassend geringe 9-11 nederlaag van 'oud' doet het ergste voor de toekomst van onze 'jeugd' vrezen. We moeten er niet aan denken wat er gebeurd zou zijn als beide teams compleet waren opgetreden (bij 'oud' ontbraken Donner, Prins, Muhring, Van Geet en Kramer, bij 'jong' alleen Jan Timman).'

Gesterkt door dit succes neemt Euwe in september van dat jaar als vanouds plaats aan het eerste bord van een Nederlands tental dat het in een telexmatch (inmiddels een uitgestorven verschijnsel) opneemt tegen een Zweeds tental. Hij speelt remise tegen de Zweed Arnlind. En in oktober 1975 geeft hij Genna Sosonko, een van onze nationale topspelers, in de vriendschappelijke AVRO-tweekamp in Hilversum goed partij, al verliest hij wel met 1½-½.

AVRO-tweekamp: Euwe en Sosonko signeren borden voor de jeugd (foto: NA)

Terug in het strijdperk

Euwes terugkeer in de nationale clubcompetitie baart veel opzien. In het seizoen 1975-1976 laat hij zich opnemen in het net naar de hoofdklasse gepromoveerde team van Rotterdam. De schaakclub Rotterdam vindt in het softwarebedrijf Volmac van Joop van Oosterom, een kennis van Euwe en zelf een voormalig jeugdkampioen van Nederland, een gulle sponsor. Het team doet onder de naam Volmac/Rotterdam direct een gooi naar de Nederlandse

titel. Met de opstelling Timman, Euwe, Böhm, de Belgische IM Boey en nog een aantal nationale subtoppers lijkt Volmac in staat de suprematie van het eveneens stevig gesponsorde Amsterdamse Desisco/Watergraafsmeer (de voorgaande jaren landskampioen) te doorbreken.

Zo nodig kunnen de Rotterdammers trouwens ook de Engelse GM's Raymond Keene en Michael Stean nog laten invliegen.

Euwes eerste competitiejaren: de Amsterdamse Schaakclub

Al vanaf 1920, het begin van de officiële competitie om het landskampioenschap voor clubtientallen, had Euwe de clubkleuren van het Amsterdamse ASC, de Amsterdamse Schaak Club, verdedigd. Toen en nog vele jaren na de Tweede Wereldoorlog een grote vereniging, maar in 1968 in het VAS opgegaan. Hij veroverde met ASC verschillende landstitels, in de jaren twintig werd ASC maar liefst zeven keer kampioen, en in het seizoen 1932-1933 ook nog een keer.

In zijn glorietijd kwam hij overigens nauwelijks toe aan het spelen in die clubcompetitie. Net als de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog, ook toen hield hij zich afzijdig van de KNSB-competitie. Maar in de eerste helft van de jaren vijftig kwam hij toch weer met onregelmatige tussenpozen uit voor ASC. Daarna had hij het, wat de KNSB-competitie betreft, feitelijk voor gezien gehouden. Tegen Philidor is hij in clubverband in al die jaren nooit uitgekomen.

Het eerste seizoen verloopt echter bijzonder teleurstellend voor de Volmac/Rotterdammers; zij worden slechts derde, ruim achter Desisco/Watergraafsmeer en ook nog achter het amateurteam van Philidor Leiden, toen nog een geducht tiental, inmiddels al lang niet meer.

Euwe speelt gewoonlijk aan het tweede, derde of vierde bord en krijgt daar meestal te maken met sterke hoofdklassers.

Nederlandse subtoppers, en die blijken zich toch niet zomaar gewonnen te geven. De enige nationale topspeler die hij in zijn eerste seizoen bij Volmac/Rotterdam tegenkomt is Kick Langeweg, met wie hij remiseert. Hij geeft nog twee remises af, maar met zijn score van 4½ uit 6 toont hij aan nog steeds op een hoog niveau mee te kunnen spelen. Tegen Philidor Leeuwarden doet Euwe trouwens niet mee.

Zijn eigen boterhamzakje

Het volgende jaar, als Volmac/ Rotterdam in Leeuwarden op bezoek moet, lijkt Euwe weer verhinderd. Hij moet op de speeldag in februari 1977 naar een FIDE-congres, maar vraagt teamleider Waling Dijkstra de partij vooruit te mogen spelen. Zo'n verzoek van de grootmeester kan natuurlijk niet worden afgewezen, en dus ben ik op 29 januari gaarne bereid om tegen hem aan te treden.

Ik herinner me hoe ik bevangen werd door een gevoel van bewondering voor de oude matador: op 75-jarige leeftijd eerst met de tram naar station Amsterdam CS (een taxi gebruikte Euwe zelden), dan een treinreis van 2½ uur, dan vijf uur schaken (het tempo was toen 50 zetten in 2½ uur) en vervolgens nog op dezelfde wijze de lange reis terug.

Leeuwarden. Hotel „De Kroon“.

Hotel de Kroon, Ljouwert

En dan de dag zelf: Euwe komt per trein in zijn eentje naar Leeuwarden.

Hij wordt door de bestuursleden (voorzitter F.W. Brouwer en vice-voorzitter F.H. Kernkamp) naar het vlak bij het station gelegen hotel 'De Kroon' geleid.

Alwaar hem van alles wordt aangeboden. Maar Euwe heeft zijn eigen boterhamzakje meegenomen en meer dan een kop koffie kunnen de heren niet aan hem kwijt...

Dr. Max Euwe-Eddie Scholl

Leeuwarden, 29 januari 1977

1. e4 e5 2. Pc3 Pf6 3. g3 Lb4 4. Lg2 0-0 5. Pf3 e4 6. Pd4 Te8 7. 0-0 Pc6 8. Pc2 Lxc3 9. dxc3 d6 10. b3 h6 11. Pe3

Euwe – Scholl, na 11. Pc2-e3

Voor een klassiek opgevoede schaker een bijzonder vreemde opstelling van wit, maar Euwe had wel degelijk wit! Nu wekt een dergelijke positie geen verbazing meer, maar toen wel. Er was pas een zevental partijen met deze stelling gespeeld.

‘Mijn terugkeer naar het praktische schaak was misschien niet verstandig, maar wel interessant en leerzaam. Veel meer dan vroeger worden de volgens oude begrippen normale openingen vermeden, die op vroegtijdige bezetting van het centrum aansturen.’

Euwe in Schakend Nederland, mei 1981

Waaronder Andriessen-Ree (NK 1971 in Leeuwarden): daar volgde 11...Pe5.

11...Pe7 12. Dc2 Pf5

De opening is niet slecht voor zwart verlopen; de stand is volledig in evenwicht.

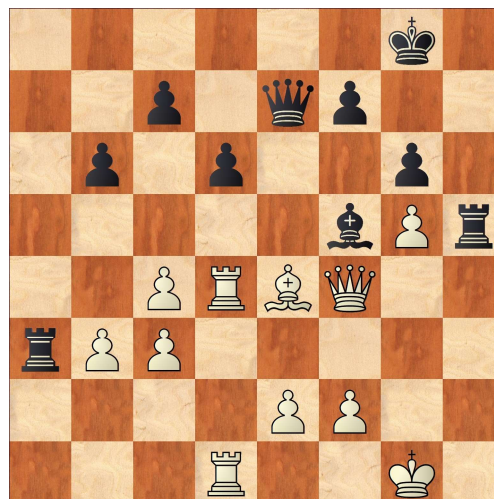
13. h3 De7 14. Td1 Ld7 15. Pxf5 Lxf5 16. Le3 De6 17. g4 Lg6 18. Dd2 b6

Zwart staat inmiddels een tikkeltje beter, want wit heeft nauwelijks een geschikt plan. Maar door de volgende zet verzwakt de ex-wereldkampioen zijn stelling op onbegrijpelijke wijze. Beter was 19. a4 gevolgd door Da2 en aansturen op b4. Wit moet het van de damevleugel hebben.

19. g5? hxcg5 20. Lxcg5 a5 21. Dd4 Ph7 22. Lf4 Df5 23. De3 Pf6 24. Td2 De6 25. Tad1 a4

Hij heeft me ook nog de a-lijn laten openen. Dat had hij met een eerder a4 kunnen verhinderen. Zwart kan nu op twee vleugels spelen en zijn a-toren voor de aanval gebruiken.

26. Dd4 axb3 27. axb3 Ta5 28. De3 Th5 29. Dg3 Lf5 30. h4 Ta8 31. Lg5 Ph7 32. Td5 Pxcg5 33. hxcg5 Ta2 34. Df4 g6 35. T5d2 Ta3 36. Td4 De7 37. Lxe4

Euwe – Scholl, na 37. Lg2xe4

Dat zwart gewonnen staat was me volledig duidelijk, maar ik had nog maar heel weinig tijd over voor de laatste zetten. Ik koos in de gauwigheid voor een afwikkeling naar een erg gunstig eindspel met 37...Dxc5+. Terwijl ik met 37.... Txc5+ snel een eind aan de partij had kunnen maken, bijvoorbeeld 38. Lg2 Lh3 of 38. Kf1 Tg4! Die zet had ik even gemist. In beide varianten wint zwart een stuk. Ik doe in hoog tempo de resterende zetten en haal de tijdcontrole. De partij werd afgebroken en Euwe gaf een zet af. Hij zei dat hij vermoedde dat de stand verloren was, maar dat hij er thuis nog even naar wilde kijken. Een paar dagen later hoorde ik van Waling Dijkstra dat Euwe de partij bij hem telefonisch had opgegeven met het verzoek mij zijn felicitaties over te brengen.

Het bleef Euwe enige nederlaag in het seizoen, maar hij gaf nogal wat remises af, waardoor hij op 4½ uit 8 uitkwam.

Er werd trouwens nog een partij vooruit gespeeld, maar dan in Amsterdam. Daar kwamen de inmiddels ook bij Volmac/ Rotterdam binnengehaalde Victor Kortsjnoj, het jaar ervoor uit de Sovjet-Unie gevlucht, en onze Genna Sosonko tot remise.

Geen spaan heel gelaten

Hoe hoopvol de 1½-½ voorsprong voor ons ook leek, een week later lieten de andere acht Volmaccers geen spaan heel van het resterende achttal van Philidor Leeuwarden. Het werd 2-8! Volmac/Rotterdam werd dit seizoen met overmacht landskampioen, een prestatie die het team ook in de volgende vier jaren zou herhalen.

In het volgend seizoen, op 3 maart 1978, kwamen de Rotterdammers opnieuw naar Leeuwarden. Euwe nam aan het eerste bord plaats en kreeg de Groninger Gert Ligterink, die vier seizoenen lang – van 1977 tot 1981 – de Philidor-gelederen heeft versterkt, als tegenstander.

Euwe incasseerde in de opening een zwarte gambietpion en verdedigde die daarna koeltjes en doeltreffend. Een bijzondere prestatie, zeker gezien het feit dat Ligterink later dat jaar beslag zou leggen op de nationale titel.

Toch ging het ook dit seizoen niet altijd gemakkelijk voor Euwe, zoals zijn eindscore van 4½ uit 8 aangeeft. Jaap Vogel van Desisco/Watergraafsmeer en prof. Barendregt van VAS/ASC lieten Euwe in het zand bijten.

De laatste jaren

In de vierde ronde van het seizoen 1978-1979 is Euwe opnieuw in Leeuwarden van de partij. Hij bezet nu achter Jan Timman, Hans Böhm en het grote jeugdtalent John van der Wiel het vierde bord en moet zijn krachten meten met Han Janssen.

Han was een ex-jeugdkampioen van Nederland die aan het begin van dit seizoen door toedoen van Waling Dijkstra een plaats in het Philidortiental had verkregen en daarin een zeer welkome versterking was. Hij was van Limburgse origine en student natuurkunde in Utrecht. Een bijzonder aardige knaap, die verschrikkelijk goed kon schaken en in de zeven seizoenen (van 1978 tot 1985) dat hij voor Philidor actief was aan een hoog bord een score van 36 uit 61 (60,7%) bij elkaar speelde. Na de voltooiing van zijn studie heeft hij zich uit de schaakwereld teruggetrokken en ik heb nooit meer iets van hem vernomen.

Opzienbarend verlies Volmac

(Van onze schaakmedewerker)

ROTTERDAM – De zevende ronde van de landelijke schaakcompetitie anno 1979 zal Volmac nog vele jaren heugen. Het onoverwinnelijk geschte team van Timman, dat in april 1978 voor het laatst verloor (van Charlois), vond in Leeuwarden op hartverscheurende manier zijn Waterloo (7-3).

Nog opmerkelijker was dat de Friezen aan de eerste vijf bord met 4½-½ zegoverden; naast de remise van Timman tegen Sosonko stonden nederlagen van Böhm (tegen Ligterink), Europees jeugdkampioen Van der Wiel (tegen Paul Boersma), prof. Euwe (tegen jeugdrack

verloren. Desisco/Watergraafsmeer won – enigszins opgelucht – met 6-4. Lichtpunten bij Charlois/Europoort waren Hofland, die Van der Sterren knap versloeg en Stehouwer voor zijn fraaie winstpartij tegen De Lange. Van Wijgerden, Vosselman, Koevoets en Den Ouden speelden remise. Verlies viel te noteren voor Van der Linde, Vlam, Schenck en Staal.

Overige uitslagen: Groningen - VAS 4-4, DD - BSG 2½-7½. Met nog twee ronden te spelen leidt de stand: 1. Volmac 12 mp. (67½ verspunten), 2. Elvesten/VAS 12 mp. (42½), 3. Desisco/WGM 11 mp. (38½), 4. Philidor/Leeuwarden 8 mp. (24), 5. VAS 7 mp. (21), 6. Eindhoven 6 mp. (20), 7. BSG 4 mp. (20), 8. Charlois/Europoort 4 mp. (18), 9. Groningen 4 mp. (20), 10. DD 3 mp. (20).

In de eerste klasse kwam Overschie door een 6½-2½ nederlaag tegen koploper Philidor/Leiden op de 7e plaats terecht. Volmac II won met 3½-5½ van Philidor/Leiden II en staat nu derde.

In de tweede klasse sneuvelde Charlois/Europoort II vrij kansloos met 7-3 tegen Voorschoten en zakte daardoor van de 4e naar de 8e plaats. Dordrecht en Overschie II doen het nog slechter en bezetten resp. de 9e en 10e plaats, hoewel Overschie II de Dordtenaren met 4-6 klopte. Spangenberg, dat 5-5 speelde tegen DSC (Delft) heeft nog kampioensansen.

Het Vrije Volk, 5 maart 1979

Het werd een gedenkwaardige wedstrijd, want Philidor Leeuwarden klopte de landskampioen met maar liefst 7-3 (de eerste nederlaag van Volmac/Rotterdam in drie jaar) en Han Janssen rekende in 1½ uur met Euwe af.

Han Janssen-dr. Max Euwe
Leeuwarden, 3 maart 1979

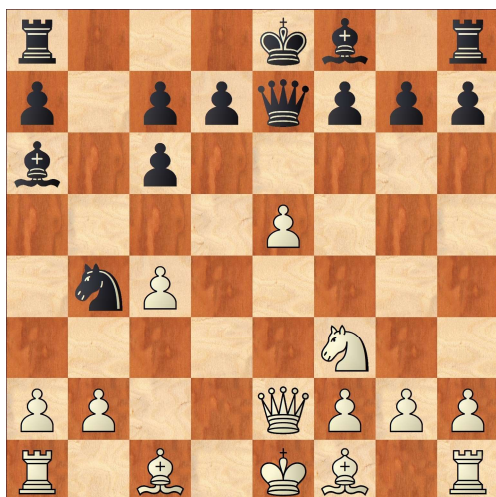
**1. e4 e5 2. Pf3 Pc6 3. d4 exd4 4. Pxd4
Pf6 5. Pxc6 bxc6 6. e5**

Een lijfvariant van Han.

**6... De7 7. De2 Pd5 8. c4 La6 9. Pd2
Pb4**

In Euwes eigen theorieboek stond deze
zet destijds als dubieus vermeld. Dat
valt wel mee, maar dan moet zwart het
hierna wel goed doen.

10. Pf3

Janssen – Euwe, na 10. Pd2-f3

Tegenwoordig weten we allemaal
precies hoe het hier verder moet:
10...c5 11. a3 Pc6 12. Ld2 De6 13.
Lc3 Le7 14. 0-0-0 en nu vooral niet
14...0-0 vanwege 15. De4 f5 16. Dd5,
maar 14...0-0-0 en zwart heeft
voldoende tegenspel.

Maar dat is nu. Meer dan veertig jaar
later.

En na een explosie van schaakpartijen
op hoog niveau.

10... d5? 11. a3!

De weerlegging.

**11... Lxc4 12. Dd1 Lxf1 13. Kxf1 Pa6
14. Da4 Pb8**

En nu de pointe:

15. Lg5! Dd7

Han zal ongetwijfeld Tatai-Adorjan
(IBM 1977) hebben gekend waar na
15...De6 16. Tc1 h6 17. Lh4 Le7 18.
Pd4 Dd7 19. e6 fxe6 20. Pxe6 g5 21.
Te1 de stukken weer in de doos gingen.

16. e6! fxe6 17. Pe5

en opgegeven, want op elke damezet
volgt 18. Df4.

Treurig, zo te verliezen. Je tegen-
stander hoeft alleen maar een uit het
hoofd geleerde variant na te spelen.
Waling Dijkstra is door de overwinning
op de landskampioen zo enthousiast,
dat hij niet alleen de eigen spelers,
maar ook de tegenstanders uitnodigt
voor het diner.

Ik herinner me dat die er wat verslagen
bij zaten, al kwamen ze in de loop van
de maaltijd toch wat los.

Euwe was daar trouwens niet bij; hij
wachtte de afloop van de wedstrijd niet
af en keerde huiswaarts.

‘Aljechin, en ikzelf in niet mindere mate, wij hebben ons ‘schuldig’ gemaakt en in feite de aanzet gegeven tot deze ‘fatale’ uitbreiding van de openingstheorie. Fataal voor allen die niet in de gelegenheid zijn om een omvangrijke schaakstudie te ondernemen, fataal nu ook voor mijzelf.’

Euwe in Schakend Nederland, mei 1981

Nog geen afstand van het spel

Al is hij dan geen president van de FIDE meer – hij is in 1978 opgevolgd door de IJslander Fridrik Olafsson (de laatste fatsoenlijke FIDE-president) – nog steeds kan Euwe geen afstand nemen van het spel.

Ook in het seizoen 1979-1980 komt hij voor Volmac/Rotterdam uit. In de wedstrijd tegen Philidor Leeuwarden treft hij onze IM Paul Boersma als tegenstander, met als resultaat een evenwichtige remise. Euwe speelt in dat seizoen zes partijen voor zijn club en is daarin bijzonder weinig succesvol, want hij komt niet verder dan vier remises en twee nederlagen.

En dat tegen tegenstanders van wie Paul Boersma de enige titelhouder is. In de laatste ronde verslaat hij de sterke hoofdklasser René Moonen van SC Eindhoven, van wie hij in de jaren ervoor een keer heeft verloren.

Maar zie, hij is ongebroken en in het volgende seizoen komt hij met 4 uit 7 in elk geval op een plusscore uit.

Euwe tachtig jaar

In dit seizoen valt het overlijden, op 19 februari 1981, van zijn vriend Waling Dijkstra. Bij de crematie van Waling in Goutum is Euwe een der sprekers.

Ook al is hij dan bijna tachtig, hij lijkt daar nog in de kracht van zijn leven. Hij houdt een indrukwekkende toespraak. In mei 1981 viert hij zijn tachtigste verjaardag en die gaat in de schaakwereld bepaald niet onopgemerkt voorbij. Een groot deel van het meinumner van bondsblad *Schakend Nederland* is aan de jarige gewijd.

Euwe analyseert zelf een van zijn recente competitiepartijen, de remise tegen Rik Lith van VAS/ASC. Daarbij geeft hij aan dat het verschil met het schaak zoals dat in zijn jeugd werd gespeeld vooral ligt in de enorme toename van de algemene schaaktechniek, in het bijzonder die van de openingskennis.

Wat hij, en dat verrast mij, niet aangeeft is dat het aanleren van nieuwe openingsvarianten ernstig bemoeilijkt wordt door de achteruitgang van het geheugen van de schaker op leeftijd, iets waar ik zelf tegenaan loop.

Kennelijk heeft Euwe nog steeds de ambitie zijn openingskennis te vergroten. Hij is gestart als deelnemer aan het NK correspondentieschaak en zegt ook over enige tijd in het WK in die toen nog bloeiende schaakvorm te willen meespelen.

Enkele maanden na zijn verjaardag vertrekt hij naar de Dode Zee in Israël om daar te kuren in verband met een lastige huidaandoening. Niet die aandoening wordt hem echter fataal, maar een hartaanval. Hij wordt in allerijl overgebracht naar Amsterdam en geopereerd, maar de artsen in het Wilhelmina Gasthuis slagen er niet in hem te redden

Euwe als persoon

Over Euwe, zijn schaakcarrière en persoonlijk leven, is (en wordt nog) heel wat geschreven, bijna altijd in lovende zin. Het bekendste boek over hem is ongetwijfeld de biografie van Alexander Münninghoff en Jules Welling uit 1976, toen de hoofdpersoon dus nog in leven was.

Zelf heb ik de (letterlijk en figuurlijk) grote man bij verschillende gelegenheden ontmoet, maar met hem in één team gespeeld heb ik nooit. Het is bij die ontmoetingen altijd gebleven bij een vriendelijk handen schudden en een bemoedigend woord van zijn kant. Behalve dus bij die eerder beschreven onderlinge partij. Maar ook toen was er weinig gelegenheid tot een wat verder gaande gedachtenwisseling.

Omdat ik buiten de Randstad woonde, kwam ik hem ook veel minder frequent tegen dan de andere sterke spelers van mijn generatie. Wel merkte ik in de jaren dat ik enige naam in de schaakwereld had, zeg in de jaren 1963-1974, dat Euwes woord wet was.

Er kon in Nederland eigenlijk geen belangrijke schaakgebeurtenis plaatsvinden zonder dat Euwe er op enige wijze bij betrokken was, of als deelnemer, maar nog veel vaker als initiator, (mede-)organisator of adviseur. En dat moest al heel lang zo geweest zijn; iedereen was eraan gewend. Zijn gezag was absoluut.

Over zijn minder goede kanten, die hij ongetwijfeld ook zal hebben gehad, werd door schakers van een generatie voor mij wel eens in besmuikte bewoordingen gesproken.

Over het waarheidsgehalte ervan kon ik moeilijk oordelen. Ik kan mij, voor zover ik wel kan oordelen, vinden in het uiterst positieve beeld dat in de meeste publicaties over hem wordt geschetst, al vind ik de heiligverklaring in sommige daarvan wel eens wat te ver gaan.

De auteur met zwart tegen Jan Timman tijdens het NK 1969 in Leeuwarden (foto: NA)

Een eerdere, uitgebreidere versie van dit artikel is gepubliceerd in het jaarboek 2016-2017 van Philidor 1847.

‘In het pionnenspel telt elke zet...’

Minze bij de Weg

‘Schaken was nog nooit zo dodelijk’ zegt de flaptekst van de vorig jaar verschenen thriller ‘De Partizaan’. En ook: ‘Twee jonge wonderkinderen van weerszijden van het IJzeren Gordijn ontmoeten elkaar op een schaaktoernooi. Zonder het te weten staan ze op het punt om deel te nemen aan het dodelijkste spel ooit.’ Schaken in een roman, een thriller deze keer, dat maakt nieuwsgierig. Hoe brengt onze sport het er vanaf?

Laten we maar direct ter zake komen. De achterflap vermeldt ook dat auteur Patrick Worrall onder andere hoofd van de factcheckblog van Channel4News is geweest.

Dat wekt verwachtingen. Een roman is uiteraard fictie, en zelfs als een boek een situatie probeert te beschrijven die heel goed in het echt gebeurd had kunnen zijn, zet een schrijver de wereld naar zijn hand. Waarbij je ervoor kunt kiezen de feiten zoveel mogelijk te benaderen of je er ver van te verwijderen.

Wat het schaken betreft heeft Worrall duidelijk voor het tweede gekozen. Factchecken lijkt er niet aan te pas te zijn gekomen. Het boek heeft vier hoofdpersonen. Twee ervan zijn het Russische meisje Joelia, dochter van twee vooraanstaande Sovjetburgers, en de Engelse jongen Michael, zoon van een hoogstaande spion.

Ze ontmoeten elkaar in 1961 tijdens een schaaktoernooi in Londen. Ze zijn beiden een jaar of achttien en het toernooi betreft de ‘Europese halve finales’ van een wedstrijd voor de meest talentvolle jongeren. Een soort Europees jeugdkampioenschap dus.

Tja. Iemand die de Europese schaakgeschiedenis kent, weet dat dit soort persoonlijke jeugdkampioenschappen nooit met voorwedstrijden op de ene en een finaleronde op een andere locatie werden gespeeld.

Hij weet trouwens ook dat een toernooi als dit begin jaren zestig helemaal niet bestond. Het eerste officiële Europese jeugdkampioenschap vond rond de jaarwisseling van 1971/72 plaats toen de FIDE het sinds 1962 bestaande jeugdschaaktoernooi in Groningen (eerst Niemeyer, later Gasunie) inlijfde.

Dat toernooi bleef tot 1986/87 in Groningen, verhuisde voor vier jaar naar Arnhem en zwierf tot 2002 door Europa, tot het in die vorm werd opgeheven. Maar dat terzijde.

Het toernooi uit de roman *De Partizaan* speelt zich af in een luxe hotel, en de ster van het toernooi wordt voor aanvang omringd door journalisten en fotografen.

Ziet u dat voor zich, bij een jeugdtoernooi? En dan hebben we het er nog niet over dat de deelnemers, de Europese topjeugd, drie partijen op een dag moeten spelen.

Het is tussen de twee hoofdrolspelers Joelia en Michael liefde op het eerste gezicht. De avond na de eerste speeldag wordt dan ook aan andere dingen besteed dan aan schaken. Uiteraard moeten ze op een zeker moment tegen elkaar spelen.

Die onderlinge partij vindt aan het eind van de tweede speeldag plaats. Joelia heeft zich dan al geplaatst voor het finaletoernooi, Michael heeft nog een overwinning nodig. En dus is Joelia zo aardig om in die laatste partij in gewonnen stand haar aangevallen dame niet weg te halen, maar aan haar kersverse minnaar cadeau te doen. Europese topjeugd was het toch?

Ik heb de Engelse versie van het boek niet gelezen, maar ik heb de indruk dat de vertaling ook niet meehelpt in de schaakscenes.

Als wordt uitgelegd dat Joelia graag zoveel mogelijk stukken ruilt om in het eindspel toe te slaan, wordt er gesproken over een 'gelijkwaardige wissel'.

En wat zou er met deze zin worden bedoeld: 'Haar tegenspelers worstelden om hun tactiek aan te passen aan de nieuwe hoeken en mogelijkheden'?

De Partizaan dus maar ongelezen laten? Dat hoeft ook weer niet. Het is knap geconstrueerd en vermengt gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog, het begin van de jaren zestig en het jaar 2004 met elkaar. Litouws verzet tegen de Duitsers en de Russen, een dreigende kernoorlog en wraak op nazi-misdadigers vormen de rode draad.

Daarvan zijn er trouwens wel veel, dat had best wat minder gekund. Er vallen ook veel doden, heel veel. Als u dat geen punt vindt en er geen problemen mee heeft dat het verhaal af en toe een beetje op hol slaat, kunt u een paar aardige uren aan *De Partizaan* beleven.

Patrick Worrall: de Partizaan.

*Uitg. Luitingh-Sijthoff, 2022.
398 blz. € 22,99.
ISBN 978-90-210-3031-9.*

Even voorstellen

Arnoud Jansen, nieuwe vrijwilliger in het MEC

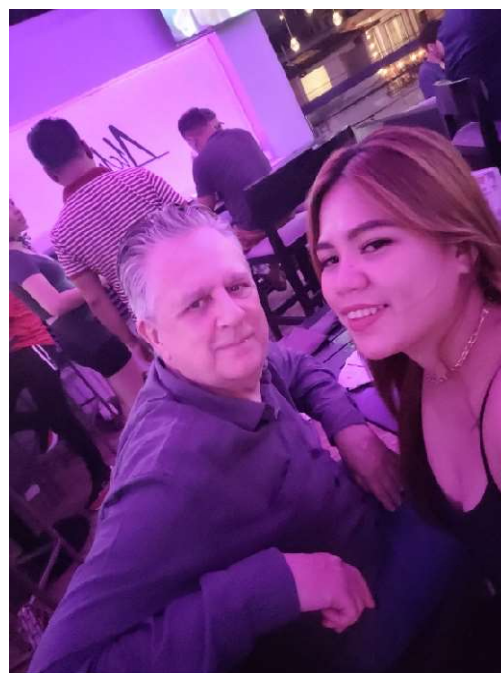
In februari 2023 is Arnoud Jansen begonnen als nieuwe vrijwilliger in het Max Euwe Centrum. Arnoud kwam op een wel heel bijzondere manier bij ons binnengewandeld, letterlijk... Hij stelt zich graag zelf even voor:

“Als een kind in een snoepwinkel. Kent u die uitdrukking? Zo ongeveer voelt het voor mij in het Max Euwe Centrum. Ja, hoe kwam ik hier eigenlijk terecht? Mijn werkgever, ING, biedt alle medewerkers van 60 jaar en ouder de mogelijkheid om één dag per week *in de tijd van de baas* vrijwilligerswerk te verrichten. Eind vorig jaar heb ik de knoop doorgehakt en besloten om daar gebruik van te maken. Mijn plan was om de mogelijkheden op mijn gemak te bekijken. Eerste station: het Max Euwe Centrum. Tijdens de lockdown was mijn interesse voor schaken weer aangewakkerd door het volgen van online-toernooien, door het beter leren kennen daardoor van de bijzondere karakters in de schaakelite van tegenwoordig. En daarnaast groeide mijn collectie schaakboeken in korte tijd van 1 naar 35 en werd ik ook steeds nieuwsgieriger naar het leven en de karakters van de schaakhelden uit het verleden.

Terug naar de snoepwinkel. Toen ik op een vrijdag in november 2022 mijn eerste bezoek bracht aan het MEC, voelde het onwennig en vertelde ik in het kort aan een van de aanwezigen wat ik kwam doen. In mijn rechterooghoek had ik al iemand opgemerkt die ik meende te herkennen. En ja, toen mijn gesprekspartner zei dat ik het best met

Erwin kon gaan praten, zag ik het goed. Daar zat grootmeester Erwin l’Ami! Erwin was heel aardig en leek oprecht enthousiast over mijn voorstel om één dag per week voor het MEC te werken. Vooral ook daardoor was mijn keuze snel gemaakt en was de verkenningsfase van de 60+-regeling alweer snel voorbij. En die snoepwinkel, dat is het museum en de collectie boeken en tijdschriften, maar nog veel meer de vrijheid om je eigen interesses te volgen en de verantwoordelijkheid die je al vanaf het begin wordt geboden als je daar klaar voor bent.

Dankjewel Erwin, Jeroen, dankjewel mede-vrijwilligers.”

Arnoud Jansen met zijn vrouw Kristel

Curaçao 1962: de uitjes

Peewee van Voorthuijsen

Elke schaker of schaakster heeft ontspanning nodig. Vroeger kenden toernooien daarvoor rustdagen. Op hoog niveau bestaan die nog steeds (en bij senioren...) maar de reguliere toernooitijger mag elke dag aan de bak. En dan moet je hopen dat er geen twee rondes op één dag zijn. Vroeger was dus echt alles beter. Om een indruk te geven verplaatsen we ons naar het Kandidatentoernooi van 1962, op het subtropische Curaçao.

Na twee turnussen zware strijd had de organisatie maar liefst een week pauze ingelast. Van tevoren had men wel met de spelers afgestemd of dat in goede aarde zou vallen. De keuze was op Sint-Maarten gevallen, mede doordat de gezaghebber van dat eiland zijn invloed had doen voelen bij de hoteleigenaar.

Het KLM-toestel kon 33 personen meenemen, en toen op 25 mei iedereen aan boord was waren er twee plaatsen door niet-schakers bezet. De dames van de spelers gingen ook mee. Die waren pas de vorige dag op Curaçao geland na een lange reis met vele hindernissen – waaronder een nachtelijk verblijf op de banken van het vliegveld van Lissabon, hun overstap. Ze mochten niet van het vliegveld af naar een nabij hotel: andere tijden. Braaf werden ze afgehaald op het vliegveld door hun echtgenoten – behalve Keres dan. Die wachtte rustig aan de rand van het zwembad.

Volgens *De Telegraaf* van 5 mei 1962 had Bisguier – de secondant van Fischer – aan Kortsjnoi gevraagd wanneer zijn vrouw zou overkomen.

Kortsjnoi haalde de schouders op en Bisguier vroeg hem voor de grap: „Jullie regering laat haar natuurlijk pas overkomen als je drie partijen achter elkaar wint”. „Integendeel”, zei Kortsjnoi, „Alleen als ik drie partijen achter elkaar verlies”. Dat gebeurde echter pas in de derde turnus...

Een steelband?

De aankomst op Sint-Maarten was een verrassing: een grote menigte, een welkomstlied en een steelband. Niet voor de schakers bedoeld. De andere passagier was een lokale politicus en de Antilliaanse verkiezingen zouden een maand later plaatsvinden. Dat drong niet tot iedereen door natuurlijk, en alom blij gezichten.

Die betrokken overigens direct, want er barstte een hoosbui los. En toentertijd waren er geen slurven op het vliegveld van Sint-Maarten, maar slechts een eenvoudig verrijdbare vliegtuigtrap!

Met een schoolbus werden de schakers en hun vrouwen naar het hotel vervoerd, en gelukkig troffen ze daar een pingpongtafel aan.

Twee weken eerder had Stanley de Castro, de secretaris van SISONA, de directie verzocht of dat niet kon worden geregeld, want ‘onder de schakers bevonden zich veel liefhebbers van het pingpongspel’.

Iedereen kent natuurlijk de foto van Petrosian en Tal (beiden in pak) aan het dubbelspel uit Joegoslavië. Hier waren het vooral Averbach, Benkö, Bisguier en Keres die zeer regelmatig aan de tafel waren te vinden.

Het hotelkaartje voor Sint-Maarten

Transistorradiootje

Schaakspelen waren er blijkbaar niet in het hotel. Dat was op Curaçao wel zo natuurlijk. Nou is dat voor een schaker geen probleem, en zeker niet voor Petrosian, die als jeugdig schakertje ‘Die Praxis meines System’ van Nimzowitsj gewoon zonder bord verorberde.

De verbroedering was wel beperkt. Fischer droeg gewoon zijn nette pak en luisterde naar Amerikaanse stations op een transistorradiootje. Petrosian en Geller zonderden zich af met hun vrouwen vanwege de beperkte taalkennis.

Maar de anderen waren of op het strand, dan wel in het water te vinden. Al hield Tal het bij pootjebaden in de baai. Het enige slachtoffer van het verblijf op Sint-Maarten was Geller, die met dysenterie te kampen kreeg. Gelukkig herstelde hij op tijd voor het begin van de derde turnus.

Hotel Little Bay op Sint-Maarten

Ook 's avonds was het gezellig. Er werd gegeten, gedanst en meerdere keren zong de vrouw van Tal Russische liederen in de bar, daarbij zichzelf begeleidend op de piano. Volgens de geruchten leidde dat zelfs tot samenzang, waarbij de afgevaardigde van de KGB, Gorchov, het voortouw zou hebben genomen...

De prinsessen

Niet veel later zouden de prinsessen Irene en Margriet Sint Maarten bezoeken. En waar verbleven zij? Juist, ook in Little Bay! Er is een kleurenfilm van het bezoek vervaardigd en de prinsessen haalden ook het Polygoonjournaal. Beiden heb ik helaas niet kunnen raadplegen, dus het is onbekend of ze daar hebben gepingpong. Tenslotte stond de tafel er toch!

Tijdens het toernooi zelf was voor voldoende ontspanning gezorgd. Elke week was er minstens één uitje. Boottochten, picknicks, ballet, zwemmen, klassieke muziek en gelukkig ook bezoeken aan ‘Amstel’s Bierbrouwerij’ en natuurlijk het Curaçao’s likeurbedrijf.

De totale kosten waren niet mis: iets minder dan tienduizend NA (Nederlandse Antillen) guldens, inclusief het verblijf op Sint-Maarten en de vluchten.

Bij dat laatste was er één voordeel: de zeventien reizigers die een intercontinentaal ticket hadden, mochten gratis mee. Dat scheelde toch een slok op een borrel.

De uitstekende voorbereiding van meer dan twee jaar betaalde zich uit.

Het Gouvernement bekostigde de openings- en de sluitingsceremonie, en door het succes van de loterij en de bijdragen van het lokale zakenleven had de toernooiorganisatie financieel ook geen problemen.

Afgebroken...

Onlangs hoorde ik van Alex Roose – die al het materiaal over Curaçao 1962 bij het MEC bezorgde – dat de speelzaal op het punt staat te worden afgebroken. Er zal wel een plaquette worden geplaatst, maar voor historisch ingestelde toeristen is dat natuurlijk bijzonder jammer. De regerend wereldkampioen, Magnus Carlsen, was er nog net op tijd bij.

Als afsluiting een foto van het gezamenlijk eten in het hotel op Curaçao. En wie zien we daar vrolijk tegenover elkaar zitten aan tafel?

Petrosian en Kortsjnoi tegenover elkaar aan tafel

‘Lasker heeft het gedaan’

Erwin l’Ami

De eerste twee boeken van Willy Hendriks, *Move First, Think Later* (New in Chess, 2012) en *On the Origin of Good Moves* (New in Chess, 2020) zijn het soort schaakboeken dat je tegenwoordig nog maar weinig ziet. Beide boeken gaan volledig tegen de stroom in, en dat maakt het prikkelend en zet bovendien aan tot nadenken.

Wanneer je de bekende werken over de schaakgeschiedenis doorneemt, zoals de *My Great Predecessors*-serie van Garry Kasparov, wordt daarin altijd hetzelfde verhaal verteld. Gechargeerd: tot de tijd van Steinitz kon men er eigenlijk niets van. Het enige wat men deed was aanvallen, offeren en mat zetten. De rest van het spel, kort door de bocht, deed er niet veel toe en bestond ook nauwelijks.

Klakkeloos heb ik dat altijd aangenomen. De periode vóór Steinitz is er een die in de schaakopvoeding vaak wordt overgeslagen, of in ieder geval onderbelicht is. Bij mij was dat zeker het geval. Ik herinner me nog een landelijke trainingssessie met Adrian Michaltsjisjin op sportcentrum Papendal. Hij liet ons de hoogtepunten zien van spelers als Rubinstein, Lasker en Capablanca, maar bleef, wellicht terecht, weg bij de topspelers uit eerdere perioden.

Trainers beginnen vaak in de jaren twintig en dertig, als het schaken al op een wat hoger plan staat en er van de partijen meer te leren is. Hendriks zegt in *On the Origin of Good Moves*: ‘The average master of today would surely stand a good chance against Steinitz or Chigorin’.

Ik zou nog een stap verder willen gaan en claimen dat de gemiddelde meester in een match van beiden zou winnen.

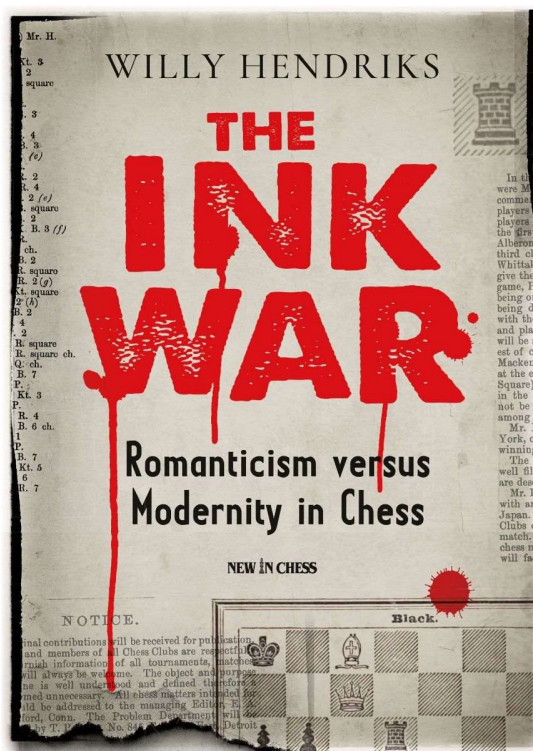
Grootseheid

Dat neemt overigens niets weg, en het is belangrijk om dat toe te voegen, van de grootseheid van deze spelers. Om een cliché te gebruiken: zij zijn de reuzen op wiens schouders wij tegenwoordig staan. Toch is het interessant om ons ook een goed beeld te vormen over de ontwikkeling van het vroegere schaken, en dit kan ook inzichten verschaffen op individueel niveau.

In *On the Origin of Good Moves (A Skeptic’s Guide to Getting Better at Chess)* zet Hendriks enorm overtuigend uiteen dat het verhaal van de alleen maar op aanval spelende en nauwelijks verdedigende 19e-eeuwse schaker eigenlijk niet is vol te houden, en ook nog eens heel onlogisch is. Het schaken stond nog in de kinderschoenen, en *alle* facetten van het spel waren nog niet van een bijster hoog niveau. Hendriks toont aan dat op alle gebieden de groei organisch verloopt, zoals dat ook bij een beginnende schaker het geval is. Het was voor mij een eye-opener en een reden om het schaken uit die periode met hele andere ogen te bezien.

Hendriks' nieuwste boek, *The Ink War* is in die zin anders dan zijn voorgaande werk omdat het deze keer niet tegen heilige huisjes schopt.

Het is een geschiedschrijving die voor een deel is ontsproten uit de research die hij deed voor *On the Origin of Good Moves* en vertelt het verhaal van William Steinitz en Johannes Zukertort. Omdat Arpad Elo nog geboren moest worden, hadden spelers geen rating of ranking die bepaalde waar ze stonden in de wereld.

Natuurlijk werd er veel waarde gehecht aan toernooi- en matchresultaten, maar veel (top-)schakers pakten daarnaast de pen op om zichzelf nog eens extra aan te prijzen. Steinitz en Zukertort waren daar goede voorbeelden van. In 1881 worden Zukertort en Joseph Blackburne als de nummer twee en drie van de wereld gezien.

Nadat Zukertort in een match met overtuigende cijfers van Blackburne wint, is er iets voor te zeggen om hem als de nieuwe nummer een te zien. Steinitz heeft dan immers al vijf jaar nauwelijks meer gespeeld.

Het is dan duidelijk dat de twee ooit voor de titel zullen gaan spelen. In zijn column in *The Field* analyseert Steinitz de match Zukertort-Blackburne, maar Zukertort laat in *The Chess Monthly* op gepaste wijze weten het niet met al zijn conclusies eens te zijn. Steinitz is niet het type om zich daar gemakkelijk bij neer te leggen, en aldus krijgen we als lezer een pennenoorlog voorgeschoteld waarin de nummers een en twee van de wereld het verbaal en analytisch tegen elkaar opnemen. Met elke bijdrage loopt het daarbij verder uit de hand. Daarnaast bemoeien ook andere schakers uit deze tijd zich met deze Ink War.

Het boek geeft een geweldige inkijk in deze periode van het schaken. Hendriks slaagt daarin door simpelweg het verhaal als geheel te vertellen en dat te illustreren met prachtige kleine voorbeelden, zoals bijvoorbeeld op pagina 369. Het gaat dan over de moderne schaakklok die dan zijn intrede doet. *'Many were opposed to the modernisation of competitive chess and kept the coffee-house game as the ideal. Of the stronger players, Henry Bird fell into this category, and at Belfast 1892, as a small act of resistance, he and Blackburne simply played their game without a clock.'* Een simpele anekdote als deze geeft mooi weer hoe het schaken in deze dagen werd beleefd.

Hendriks zou Hendriks niet zijn als hij niet toch nog even de gevestigde theorie dat Wilhelm Steinitz de grondlegger van de ‘Modern School’ is, de grond inboort: ‘Lasker heeft het gedaan’.

Verder werkt het boek langzaam naar de grote apotheose toe, de match tussen Steinitz en Zukertort. Hendriks geeft terecht aan dat dat zonder twijfel een van de meest enerverende matches is die ooit om het wereldkampioenschap is gespeeld.

Fijn is dat de lezer bij de partijen niet wordt overgoten met lange varianten. Nu hou ik erg van accurate en bij tijd en wijle uitgebreide analyses, maar hier werkt het simpelweg niet.

Met de analysehulpmiddelen van deze tijd gewapend, als een olifant door de porseleinkast razen? Het zou bovendien niet passen in een boek dat, gelardeerd met veel diagrammen, voor de meeste schakers te lezen zal zijn zonder een schaakbord te hoeven gebruiken. Ik kan Hendriks’ nieuwste boek alleen maar hartelijk aanbevelen. Net als zijn eerdere werken, mag deze niet in de boekenkast ontbreken!

Willy Hendriks: The Ink War, Romanticism versus Modernity in Chess.

*Uitg. New in Chess, 2022.
468 blz. € 39,95.
ISBN 978-94-93257-69-6*

Schenken

Jeroen van den Berg

In de afgelopen periode mochten we ons verheugen op enkele bijzondere schenkingen en een aangename verrassing.

Zo ontvingen we een grote collectie boeken van Erik Fokke, altijd waardevol voor onze bibliotheek, en een bijzondere pennenset van Frank Schaapsmeeders. Het betreft een prachtige Cross-pennenset met daarop de inscriptie: *Uit Dank: Max Euwe*. Een balpen en een vulpotlood in goede staat. De hartchirurg, die Euwe kort voor zijn dood in 1981 in Amsterdam opereerde, ontving als blijk van dank deze set van Euwe.

Deze pennenset is te bezichtigen in de permanente collectie over Max Euwe.

Een aangename verrassing was er in februari, want we ontvingen uit de opbrengsten van de Vriendenloterij een extra bijdrage van € 1.256,--.

Wij blijven alle bedrijven en particulieren die het MEC steunen ongelooflijk dankbaar voor deze gulle giften!

Remise in een halve zet (maar dat mocht niet...)

Peewee van Voorthuijsen

Het artikel van Paul van der Sterren in de *Nieuwsbrief 102* bevatte veel wijsheden. En ook de FIDE Code of Ethics. Terloops werd ook de afgesproken remise genoemd. Niet altijd even makkelijk te controleren natuurlijk. Voor de topspelers zijn nu de Sofia-regels beschikbaar. Maar soms, heel soms, lag in het verre verleden de wedstrijdleiding dwars.

Het wereldkampioenschap voor studenten heeft altijd een wat omstreden status gehad. Tenslotte is student een rekbaar begrip, zeker in de jaren dat het Oostblok bestond.

Kijk eens naar het Russische team voor het toernooi te Graz in juli 1972: Karpov, Balasjov, Toekmakov en Vaganian als de basisopstelling. Karpov zou drie jaar later wereldkampioen zijn.

Spannend werd het niet: de Russen wonnen met grote voorsprong en stonden slechts twee gelijke spelen toe: tegen de Hongaren (nummer twee) en de Amerikanen (nummer vier). Karpov, Toekmakov en Vaganian haalden ook de hoogste score aan hun bord. Karpov speelde maar vijf partijen in de finale-groep, maar scoorde wel $4\frac{1}{2}$ uit 5.

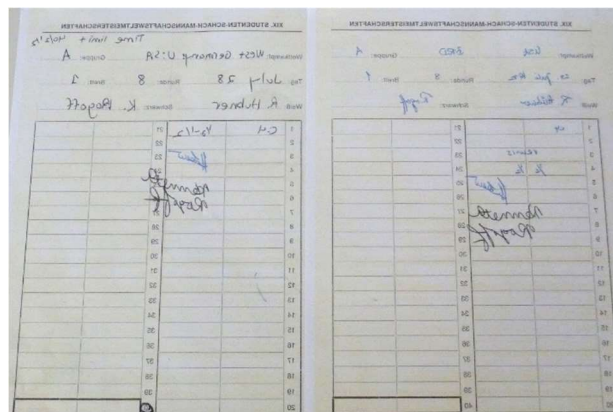
De reden dat ik me dit toernooi herinner is echter een geheel andere. In *Schaakbulletin 57* las ik indertijd aandachtig het verslag van Arend van Dop, een van de Nederlandse spelers. Daar stond te lezen: 'In de voorlaatste ronde bood Hübner na één zet zijn Amerikaanse tegenstander Rogoff remise aan. Die accepteerde, maar wedstrijdleader Sajtar niet.'

Waar staat dat dan?

Op de vraag van Hübner waar stond dat remise in één zet niet mocht, moest Sajtar het antwoord schuldig blijven.

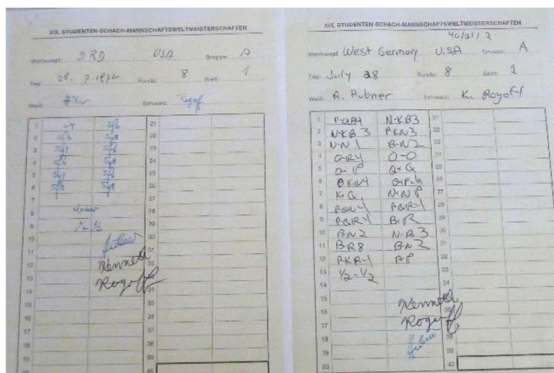
Desalniettemin verordende hij de spelers tot het spelen van een tweede partij. Nu volgde een potje weggeefschak, waarbij de halve zaal was toegestroomd om vooral maar niets te missen. En remise in twaalf zetten volgde.

Het werd de wedstrijdleader te bar: hij schakelde het scheidsgerecht in. En dat besloot dat beide spelers hun excuses moesten aanbieden en om zeven uur 's avonds voor de derde keer aan de partij moesten beginnen. Rogoff kwam, Hübner niet: een reglementaire nul werd zijn deel.

De eerste partij Hübner – Rogoff

Samen met Eric de Winter was ik laatst in Leeuwarden en we troffen al de relevante stukken aan in het archief. De afzonderlijke notatievellen en het verslag van het scheidsgerecht, keurig in een lichtblauwe map. Kijk, dat zie ik graag als geschiedschrijver: bewijzen!

De tweede partij Hübner – Rogoff

De tweede partij is opmerkelijk genoeg in de databanken terechtgekomen, met als uitslag: remise! Interessant was verder dat de notaties van wit en zwart niet gelijkliepen: Hübner begon weer met 1.c4 maar noteerde daarna alleen paardzetten voor beide partijen – Rogoff noteerde keurig alle zetten. Uit het stuk van het scheidsgerecht bleek de beslissing te zijn gebaseerd op §19 van het FIDE-reglement. Die geeft de wedstrijdleader het recht in te grijpen wanneer het om ‘einen Verstoss gegen die Moral (gute Sitten)’ gaat. Tja.

Wat zich werkelijk afspeelde

De mening van de twee hoofdrolspelers was verder onbekend. Dus ga je zoeken. In *Chess Life & Review* van november 1972 was wel een partij van Rogoff te vinden uit het toernooi, maar het verslag was van Benkö. En die zat nou net in het scheidsgerecht. Hübner deed ook zijn verhaal: in *Deutsche Schachblätter* van september 1972.

In de eerste plaats mopperde Hübner op zijn teamleider. Hij had alles gespeeld en de vorige twee rondes bij elkaar 135 zetten gedaan en 16 uur achter het bord gezeten – analyse-uren niet meegeteld!

Tja, West-Duitsland deed natuurlijk mee voor de medailles. Hübner had dringend rust nodig, maar onder druk gezet wilde hij wel een snelle remise spelen. Zo gezegd, zo gedaan. Rogoff voelde blijkbaar nattigheid toen Hübner na het uitvoeren van 1.c4 remise aanbood. Hij stelde voor nog een paar zetten te doen, maar Hübner weigerde dat. Waarna de wedstrijdleader ingreep. Een van de argumenten die een andere wedstrijdleader hanteerde tegen Hübner: ‘das Publikum habe ein Anrecht darauf, den Grossmeister Hübner zu sehen.’ Dat riep als vanzelf een reactie op waarbij de grootmeester de spelers met aapjes vergeleek en de speelzaal met een dierentuin.

Alsof dat allemaal niet genoeg was voegde men Hübner ook nog toe: ‘Wir werden keine kleinen Fischer dulden!’. Hans Ree sprak later, in *NRC Handelsblad* van 10 april 1994, een wijs woord: ‘Men geeft geen bevelen aan Robert Hübner’.

Cui bono?

Hübner was natuurlijk benieuwd wie de wedstrijdleader op deze korte remise had gewezen. Wel, het bleek dat de Hongaren hadden geprotesteerd. En laten die nu tweede zijn geworden, met hetzelfde aantal bordpunten als West-Duitsland. Maar met één matchpunt meer. En dat missende halve bordpunt hadden de West-Duitsers nou net verloren tegen de Amerikanen. Dankzij de wedstrijdleader...

Vrijwilliger in de spotlights

Jeroen van den Berg ondervraagt Bart Stam

Geboortedatum?

22 december 1959

Personalia/huwelijkse staat/kinderen?

Getrouwd (sinds 2005). Een zoon (29) en stiefzoon (45). Beiden zijn helaas geen schakers en... (nog veel erger) Ajax-fans 😊!!

Bart Stam in het MEC

Hoe ben je met schaken in aanraking gekomen?

Zomer 1972, tijdens de match Fischer-Spasski, door een neef in Zandvoort die een bord en stukken had en mij de regels leerde.

Favoriete schaker?

Jan Timman.

Beste schaker aller tijden?

Fischer, omdat hij alles alleen moest doen. Zijn antisemitische uitspraken vind ik moeilijk te verkroppen, maar staan los van zijn geweldige schaaktalent.

Verdere hobby's naast schaken?

Boeken (zowel fictie als non-fictie), talen, reizen, piano en bluesharmonica spelen (heel slecht).

Mensen imiteren, hele foute grappen vertellen, Scandinavische films en misdaadseries, zwemmen, vrijwilligerswerk voor de SP, wandelen en voetbal (tegenwoordig passief, tot 2002 actief als voetbalkundige doelverdediger).

Waarom wilde je graag vrijwilligerswerk voor het MEC doen?

Schaken is mijn belangrijkste hobby, en de schaakwereld is mijn wereld. Het Max Euwe Centrum heeft een belangrijke functie en is laagdrempelig!

Wat maakt het MEC zo bijzonder voor jou?

De prachtige collectie schaakboeken, het museum, de vele schaakactiviteiten en de locatie.

Welke werkzaamheden doe jij voor het MEC?

Bezoekers in het museum rondleiden, nieuwsberichten schrijven voor Facebook, af en toe een artikel voor de nieuwsbrief en de website.

Waar in kan het MEC verder groeien?

Het MEC is redelijk traditioneel. Om nieuwe doelgroepen te bereiken zou ik graag meer digitale interactieve technieken willen zien (e-books, blogs, YouTube-films).

Ook meer schaakactiviteiten organiseren (simultaans, lezingen en trainingen). Een eigen Max Euwe-app zou heel mooi zijn!

Hoe verslavend is schaken?

Enorm. Vaak heb ik gedacht, ik stop ermee, na een dramatische verliespartij of groot ratingverlies onder een kritische grens (2000, 1900).

Maar dan zie ik thuis al die prachtige schaakboeken en mooie schaakstukken en dan denk ik: niet doen, Bart, anders heb je je halve leven weggegooid!

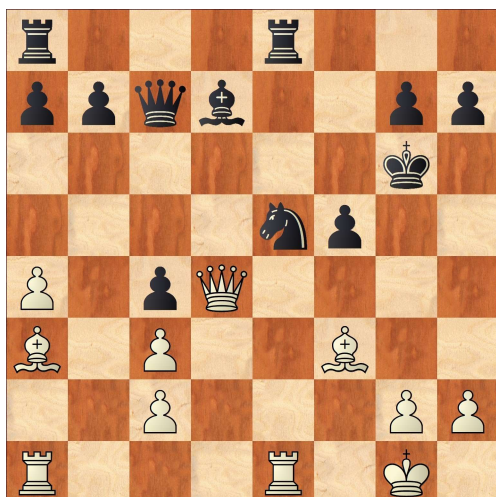
Favoriete eten en favoriete drankje?

Eten: shoarma (heel slecht, maar zo verschrikkelijk lekker!)

Drank: rode wijn, het liefst uit Zuid-Afrika.

Mooiste partij die je ooit zag?

Fischer-Larsen (eerste matchpartij), halve finale kandidatenmatches Denver 1970. Jan Timman heeft deze partij geweldig geanalyseerd.

Fischer – Larsen, eerste matchpartij, voor 23. Txe5

Wat is jouw eigen mooiste partij ooit?

Bart Stam-Lex Jongsma (1-0), Haarlem 1990. Ik combineerde hem in twintig zetten helemaal van het bord!

Favoriete boek?

Schaken: My Sixty Memorable Games, Bobby Fischer.

Fictie: Nader tot U, Gerard Reve.

Non-fictie: The Rise and Fall of the Great Powers, Paul Kennedy.

Favoriete film?

‘The Deer Hunter’ en ‘Schwarz und Weiß wie Tage und Nächte’, een vrij onbekende schaakfilm uit 1978 met Bruno Ganz.

Favoriete vakantiebestemming?

Denemarken.

Wens voor de toekomst?

Opa worden, alle boeken in mijn boekenkast lezen, goed leren pianospelen en een Elo-rating boven de 2000.

Bart aan het bord met een jeugdig talent (Magnus Carlsen) naast zich

Verborgen wetten...

Erwin l'Ami

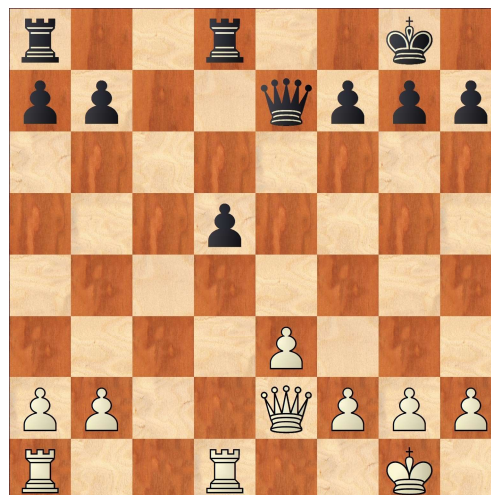
Nick Maatman is eind 2022 met zijn debuut gekomen bij New in Chess: *The Hidden Laws of Chess*. In Volume One staan pionnenstructuren centraal. Inderdaad, Volume One, want er staat ook al een tweede deel in de planning. Hulde voor New In Chess dat zij deze jonge auteur de ruimte geven!

Wellicht zijn niet alle lezers bekend met Maatman, maar hij is een 27-jarige Internationaal Meester uit Groningen die, zoals Jorden van Foreest in het voorwoord terecht opmerkt, een hele prettige schrijfstijl heeft.

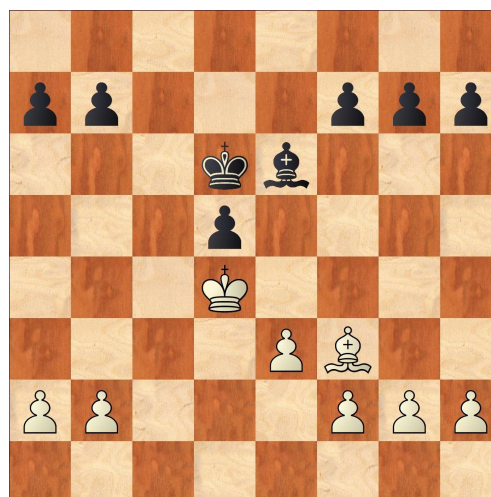
Met *The Hidden Laws of Chess* doelt Maatman op patronen en structuren die onderdeel zijn van een partij schaak die op hoog niveau wordt gespeeld. Het gaat dan niet om de voor de hand liggende regels ('obvious rules of chess') als het ontwikkelen van stukken, het in veiligheid brengen van de koning en dat soort zaken.

In plaats daarvan richt Maatman zich op die wetmatigheden die wat minder voor de hand liggend zijn, en daarmee is de titel *The Hidden Laws of Chess* verklaard.

Het boek bestaat uit acht goed behapbare hoofdstukken waarin telkens een ander thema centraal staat. Omdat dit boek over pionnenstructuren gaat, zijn dit thema's als dubbelpionnen, hangende pionnen en geïsoleerde pionnen. Een mooi voorbeeld van dit laatste thema is te vinden op pagina 88, waar Maatman twee stellingen naast elkaar zet, waarbij wit aan zet is.

Welke stelling heeft u liever: deze...

of deze?

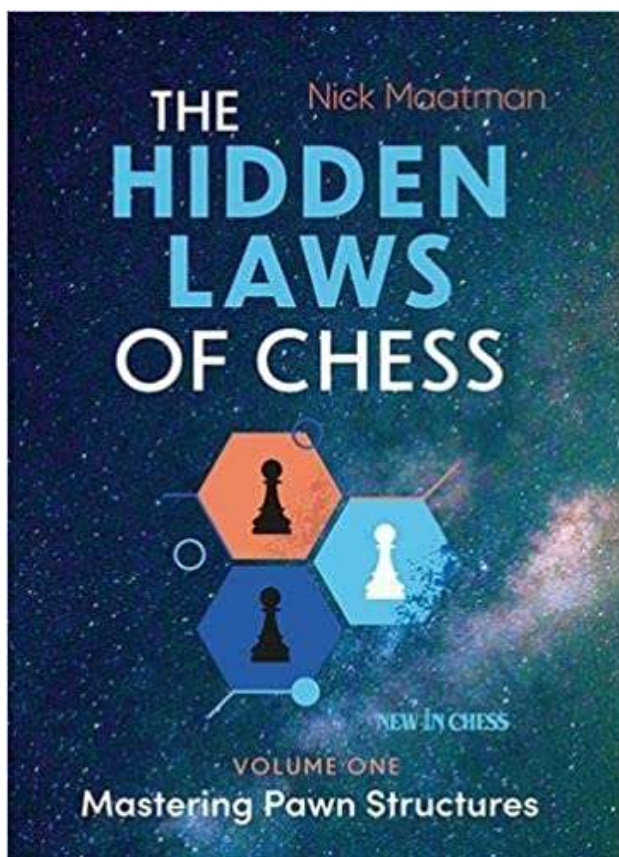
De vraag die hij hierbij stelt is in welke stelling wit de beste winstkansen heeft.

Ik denk dat veel lezers hier de mist in gaan, en dat maakt dit voorbeeld bijzonder instructief.

In diagram 1 speelt wit 1. Td4! en vervolgt met Tad1, Dd3 waarna d5 drie keer aangevallen staat. Zwart kan met ...Ta8-c8-c5 de d-pion dekken, maar dan volgt e3-e4 en wit wint een pion omdat de d-pion niet op e4 kan slaan.

Een plan als dit is niet voorhanden in diagram 2. Na 1. Ld1 moet zwart 1...Ld7 spelen, zodat 2. Lb3 met 2...Lc6 beantwoord kan worden. Slecht is 1...f6? 2. Lb3, waarna zwart in zetdwang zal komen.

Wit speelt a2-a3 en speelt de loper heen en weer tussen a2 en b3 totdat zwart, onvermijdelijk, de loper van e6 beweegt en e3-e4 de d-pion wint. Maar, zoals gezegd, na 1...Ld7! is er weinig aan de hand. Wit kan de stelling niet verder versterken.

Na dit uitgebreid te hebben geïllustreerd, komt Maatman met twee Hidden Laws voor het spelen tegen de geïsoleerde pion:

- 'Bij het spelen tegen een geïsoleerde damepion vergroot het behoud van zware stukken de winstkansen.
- Bij het spelen tegen een geïsoleerde damepion vergroot de ruil van lichte stukken de winstkansen.'

Het boek staat vol met dit soort heldere voorbeelden en duidelijke conclusies. Elk hoofdstuk begint, net als het boek van Hendriks, met een serie opgaven die het hoofdstuk introduceert. Aan het einde volgt vervolgens een quiz met opgaven om het geleerde in de praktijk te brengen.

Een reeds jarenlange schaakverslaving heeft ertoe geleid dat ik niet al te vaak meer wordt verrast met nieuwe schaakvoorbeelden, maar Maatmans boek staat vol met fris en nieuw materiaal. Ik ben er zeker van dat de lezer na bestudering van dit boek een hoop zal opsteken over pionnenstructuren.

Ik kijk uit naar het tweede deel!

Nick Maatman: Hidden Laws of Chess, Volume One: Mastering Pawn Structures.

*Uitg. New in Chess, 2022.
256 blz. € 24,95.
ISBN 978-94-93257-62-7.*

MEC in vogelvlucht

Jeroen van den Berg

Het is verheugend om te zien dat steeds meer mensen de weg naar het MEC te vinden. Een dag met twintig tot dertig bezoekers is eerder regel dan uitzondering tegenwoordig.

We zien veel toeristen, die ons vertellen dat Google hen naar het MEC heeft geleid: typ je bijvoorbeeld 'chess in Amsterdam, what to do?' in, dan word je vanzelf verwezen naar het Max Euwe Centrum. Veel toeristenbezoek dus, maar ook verwelkomen wij onze trouwe bezoekers, die ons centrum benutten voor zelfstudie.

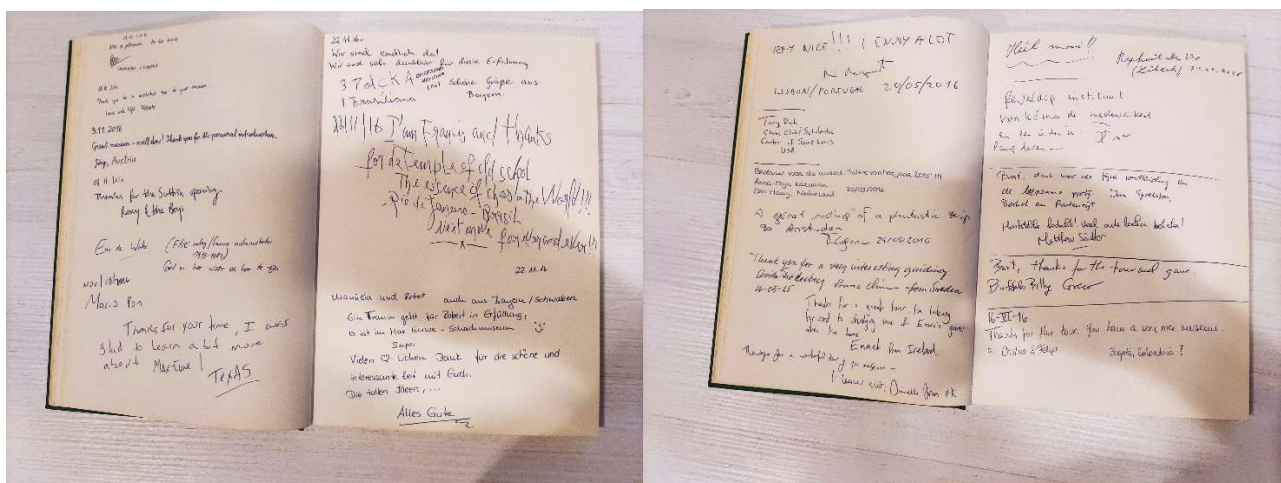
Daarnaast ontvingen we in februari een aantal schoolklassen, waaronder een van het Amsterdamse 4^e Gymnasium. Onze vrijwilliger Paul-Peter Theulings speelde die dag spontaan een simultaanseance tegen de enthousiaste schoolkinderen!

Het is derhalve niet verwonderlijk dat we in februari 2023 onze 90.000^e bezoeker konden verwelkomen.

Uiteraard werd hij daarbij in het zonnetje gezet, maar op zijn eigen verzoek wil hij zijn naam en foto liever niet vermeld zien. Nu op naar de 100.000^e bezoeker!

Gastenboek

Veel bezoekers noteren op ons verzoek iets in het gastenboek. Onlangs was het gastenboek vol, en dat is dan een mooi moment om er even doorheen te bladeren. We kwamen enkele bijzondere namen tegen, zoals bijvoorbeeld die van Tony Rich (organisator van het jaarlijkse toernooi in Saint Louis), vlogger Anna-Maja Kazarian en de Engelse topgrootmeester Matthew Sadler, die jarenlang in Nederland woonde. Allen bezochten het MEC in dezelfde periode.

Pagina's uit het volle gastenboek

Activiteiten 2023

Jeroen van den Berg

Besloten is om met ingang van dit kalenderjaar de activiteiten/trainingen/lezingen zoveel mogelijk in te plannen op zaterdagmiddagen. Steeds vaker vingen wij signalen op dat doordeweekse avonden minder goed geschikt zijn voor onze bezoekers.

In januari zijn wij – noodgedwongen – twee weken dicht geweest door een tekort aan vrijwilligers. Sommigen van hen speelden mee in de amateur-groepen van het Tata Steel Schaaktoernooi en de managers zelf waren eveneens betrokken bij het toernooi.

We hebben de sluiting gecompenseerd door openstelling rond de feestdagen (24-31 december 2022, met veel bezoekers!), en een lezing door Jeroen van den Berg (toernooidirecteur Tata Steel Chess Tournament), en Erwin l'Ami (deelnemer aan de Challengers) op zaterdag 18 februari.

Erwin tijdens de goed bezochte lezing

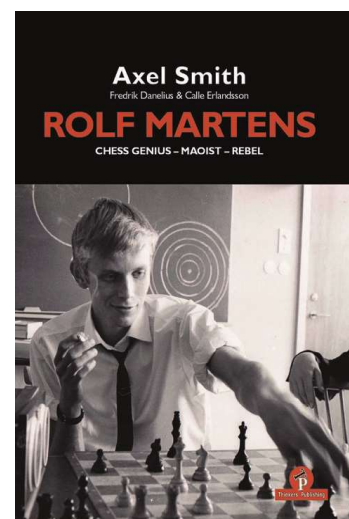
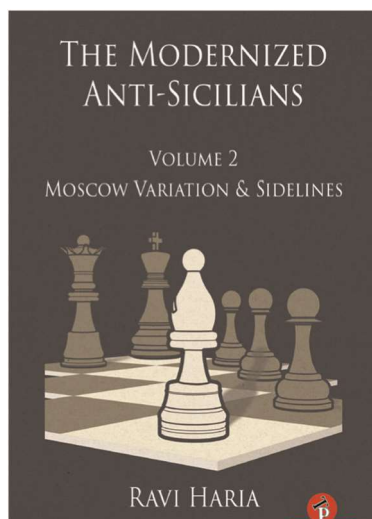
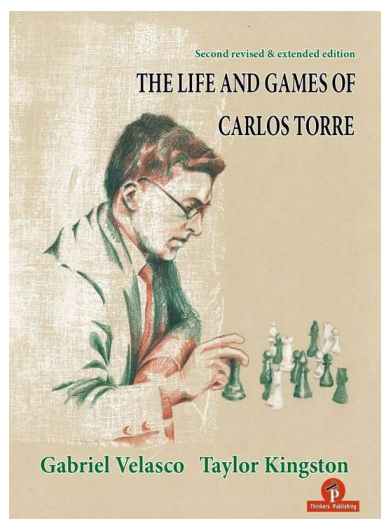
Jeroen gaf een inkijkje in de organisatie (in chronologische volgorde, dus over de werkzaamheden tussen februari 2022 en januari 2023).

Erwin besprak enkele partijfragmenten (van Anish Giri, maar ook zijn eigen partij tegen Max Warmerdam). De opkomst was groot en we zijn van plan om dergelijke bijeenkomsten te herhalen, ook in de vorm van simultaanseances en trainingen. Op zaterdag 25 maart zal Erwin dit voor de eerste keer doen, er is dan plek voor 20 personen.

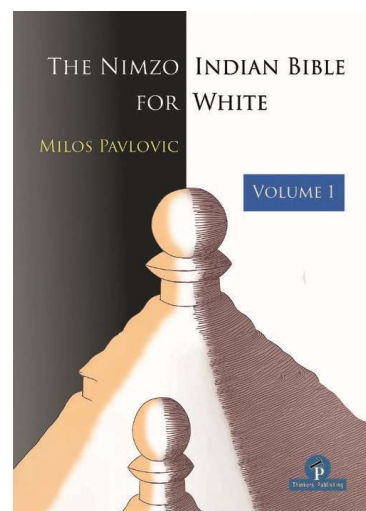
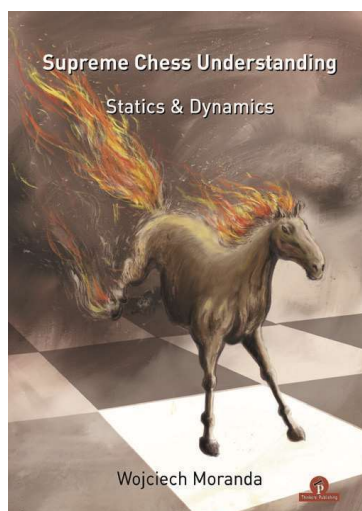
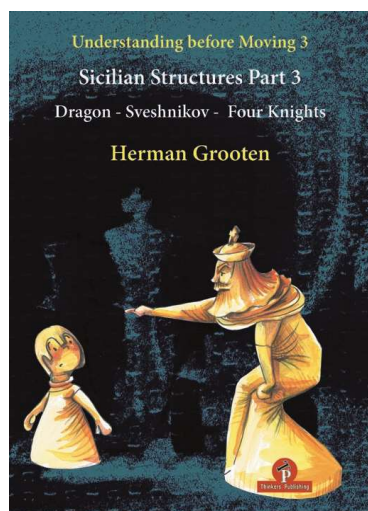
Een week eerder, op 10 februari, was er in de namiddag een boekpresentatie van uitgever Thinkers Publishing. Gert Devreese sprak over zijn boek *My Most Memorable Interviews*, Herman Grooten besprak zijn serie boeken *Begrijp wat je doet*, en Jan Boekelman gaf een kijkje in de O'Kelly-variant van het Siciliaans, waarover zijn nieuwe boek gaat (*The Modernized O'Kelly Sicilian*). Ook hier een behoorlijke opkomst!

Ook zullen we in de maand april de WK-match tussen Ding Liren en Jan Nepomnjasjtsji op de voet gaan volgen in het MEC.

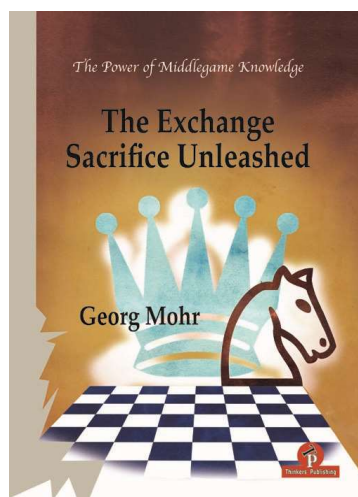
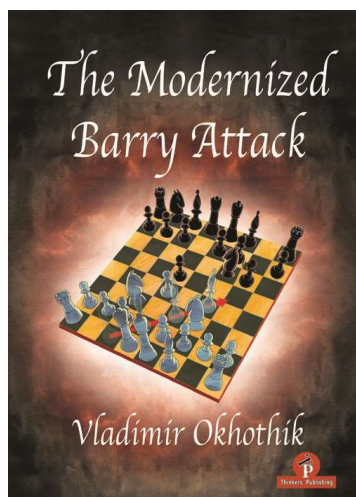
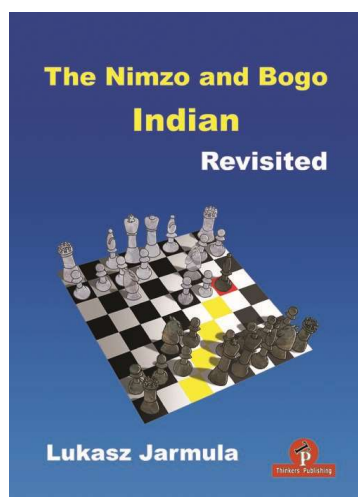
Op zaterdag 15 april is er weer een boekenbeurs in het MEC. Houd vooral onze website en sociale mediakanalen in de gaten voor verdere aankondigingen over onze activiteiten!

www.thinkerspublishing.com

SPRING 2023

Bijzondere bezoekers

Jeroen van den Berg

In september 2022 werden wij verrast door een onaangekondigd bezoek van de Poolse topgrootmeester Duda, die samen met zijn vriendin een weekje vakantie vierde in Amsterdam.

Jan-Krzysztof Duda in het MEC

Kort na het Tata Steel Schaaktoernooi mochten wij ook Gunnar Bjornsson (voorzitter IJslandse schaakbond en tevens vicepresident van de European Chess Union) verwelkomen, alsmede de bekende Noorse schaakjournalist Jonathan Tisdall.

Beiden besloten om na afloop van hun bezoek aan het Tata Steel Chess Tournament nog een dagje Amsterdam hieraan vast te knopen, zodat zij het MEC konden bezoeken.

Tisdall maakte van deze gelegenheid gebruik door enkele door hemzelf geschreven en in onze bibliotheek aanwezige boeken te signeren.

Een paar dagen later kwam ook Jorden van Foreest samen met zijn vriendin langs, een mooie gelegenheid om hem de trofee 'schaker van het jaar 2021' te overhandigen, wat door corona nog niet was gebeurd.

Voorzitter Paul van der Sterren overhandigt Jorden de wisselbeker

Euweborrel

Jeroen van den Berg

Aan het einde van het jaar 2022 organiseerden we op 16 december eindelijk weer de traditionele Euweborrel, die door corona enkele jaren geen plaats kon vinden. De behoefte aan deze netwerkbijeenkomst was kennelijk groot, want zeker vijftig aanwezigen mochten wij die vroege avond begroeten.

Centraal thema van deze borrel was het afscheid van Eddy Sibbing, die na vele jaren trouwe dienst afscheid nam als manager van het MEC.

In aanwezigheid van zijn vrouw Gerda en enkelen van zijn beste vrienden werd Eddy verrast door KNSB-voorzitter Bianca de Jong-Muhren, die hem de KNSB-erespeld opspeldde, als blijk van dank voor zijn vele verdiensten voor de schaaksport in Nederland.

Eddy sprak vervolgens een warm dankwoord uit naar alle aanwezigen.

Ook MEC-voorzitter Paul van der Sterren dankte Eddy uitvoerig.

Eddy Sibbing ontvangt de erespeld van KNSB-voorzitter Bianca de Jong-Muhren (foto: René Olthof)

MEC elke zaterdag open!

Sinds november 2022 is het MEC elke zaterdag geopend van 12.00-16.00 uur. U kunt dus van dinsdag tot en met zaterdag ons museum en bibliotheek bezoeken.